

Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej „Civis sum”

Obywatelski poradnik rodzica

Opracował: zespół doradców zielonogórskiego Biura Porad Obywatelskich

Konsultacja prawna: Joanna Jasnosz-Nowak

Zielona Góra 2010

Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej „Civis sum”

al. Niepodległości 7a/3

65-048 Zielona Góra

tel. 68 454 82 47

fax. 68 454 82 47

e-mail: bpo@civis-sum.org.pl

<http://www.civis-sum.org.pl>

Stan prawny na 25 czerwca 2010 r.

Niniejsza broszura została opublikowana przy wsparciu udzielonym przez Islandię, Liechtenstein i Norwegię ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweskiego Mechanizmu Finansowego oraz budżetu Rzeczypospolitej Polskiej w ramach Funduszu dla Organizacji Pozarządowych.

Spis treści:

1.Świadczenia zdrowotne dla kobiet w ciąży.....	8
2.Zgłoszenie urodzenia dziecka w Urzędzie Stanu Cywilnego i dokumenty dziecka.....	11
3.Finansowa pomoc państwa.....	16
4.Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem.....	27
5.Rozwód rodziców.....	33
6.Gdy rodzice nie wychowują dziecka razem - alimenty i kontakty z dzieckiem.....	35
Wzór 1. Pozew o alimenty.....	36
Wzór 2. Wniosek o uregulowanie kontaktów z dzieckiem.....	41
7.Małoletni rodzice.....	43
8.Gdy zabraknie rodziców.....	46
9.Majątek i zarobki dziecka.....	50
10.Wyjazd z dzieckiem za granicę.....	54
Wzór 3. Wniosek o rozstrzygnięcie w istotnych sprawach dziecka.....	56
11.Gdy w rodzinie dzieje się źle.....	58
Wzór 4. Zawiadomienie do sądu opiekuńczego o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu.....	62
12.Indeks – wzory pism.....	64
13.Aneks – lista organizacji i instytucji pomocowych.....	65
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE.....	65
L.p. 65	
Nazwa.....	65
Zakres wsparcia.....	65
1. 65	
Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka ul. Piaskowa 9e, 65-204 Zielona Góra tel./fax (0-68) 324-49-00,	65
tel. zaufania (0-68) 328-08-63 e-mail: tkopd@poczta.onet.pl www.tkopd.pl.....	65
Realizowane usługi: Pomoc psychologiczna - pomoc socjalna (praca socjalna) - pomoc prawna - psychoterapia - grupy wsparcia - hostel - żywność, odzież-okazjonalnie.	

Problemy w jakich udzielana jest pomoc:

- konflikty rodzinne
- samobójstwa
- przemoc domowa
- agresja
- przemoc seksualna
- wykorzystywanie seksualne dzieci
- utraty okołoporodowe
- telefon zaufania, mediacje, problemy alkoholowe.....65

2. 65

Koło Naukowe Studencka Poradnia Prawna Uniwersytet Europejski Viadrina

we Franfurcie/Słubicach

ul. Kościuszki 1/153, 69-100 Słubice

tel. (0-95) 759-24-69

e-mail: spp@euv-frankfurt-o.de

www.sppcp.ovh.org.....65

Realizowane usługi: udzielanie porad prawnych których celem jest wyjaśnienie istotnych okoliczności oraz wskazanie możliwych dróg postępowania w sprawie.

Porady prawne udzielane są wyłącznie na piśmie.

Klient sam podejmuje decyzję o nadaniu biegu swojej sprawie.....65

3. 65

Regionalny Ośrodek Społeczno–Zawodowy i Obywatelski w Gorzowie Wielkopolskim

Agenda Stowarzyszenia Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna

ul. Słoneczna 63, 66-400 Gorzów Wielkopolski

tel. (0-95) 72-25-440,65

fax (0-95) 720-14-75

e-mail: biuro@bratkrystyn.pl

www.bratkrystyn.pl , www.obywatel.bratkrystyn.pl.....65

Realizowane usługi: -udzielanie informacji o różnych formach, instytucjach i świadczeniach pomocy społecznej;

-wsparcie psychologiczne;

-pomoc w sprawach z zakresu m.in. prawa rodzinnego, cywilnego, karnego, lokalowego, podatkowego i pracy;

-pomoc w sprawach urzędowych i obywatelskich;

-pomoc w pisaniu pism użytkowych i urzędowych (podań, próśb, odwołań, cv, listów motywacyjnych, itd); 65

4. 66

Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem. Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA

ul. Plac Matejki 3a, 65-056 Zielona Góra

tel. (0-68) 454-92-32

www.baba.org.pl.....66

Realizowane usługi: - pomoc prawna i obywatelska w zakresie świadczeń społecznych, niepełnosprawności, rent i emerytur, alimentacji, pracy i bezrobocia, wsparcie merytoryczne w zakresie postępowań cywilnych i karnych, pomoc psychologiczna. 66

5. 66

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Gorzowie Wielkopolskim66

Fax 95 7 214 67966

E-mail: pomoc@oik.pl www.oik.pl.....66

Realizowane usługi: - pomoc psychologiczna

- pomoc socjalna (praca socjalna)

- pomoc prawna

- psychoterapia

- grupy wsparcia

- hostel

- psychoprofilaktyka, interwencje środowiskowe

Problemy w jakich udzielana jest pomoc:

- konflikty rodzinne

- samobójstwa

- przemoc domowa

- agresja

- przemoc seksualna

- wykorzystywanie seksualne dzieci

- utraty okołoporodowe

- bezrobocie

- wypadki, katastrofy.....66

6. 66

Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żarach.....66

Okrzei 70a, 68-200 Żary Tel. (0-68) 470-14-44.....66

Realizowane usługi:66

- pomoc psychologiczna

- pomoc socjalna (praca socjalna)

- pomoc prawna

- pomoc medyczna

- psychoterapia

- problemy w jakich udzielana jest pomoc:

- konflikty rodzinne

- samobójstwa

- przemoc domowa

- agresja

- przemoc seksualna

- wykorzystywanie seksualne dzieci

- utraty okołoporodowe

- bezrobocie
- wypadki, katastrofy.....66

7. 67

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE.....67

Do najważniejszych zadań PCPR należy:

- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym opieki rodziców (między innymi poprzez kierowanie ich do placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz organizowanie opieki w rodzinach zastępczych)
- przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków
- umieszczanie skierowanych osób w domu pomocy społecznej
- przyznawanie pomocy na kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze i rodziny zastępcze,
- pomoc w integracji ze środowiskiem osób opuszczających niektóre rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze,
- organizowanie i prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,

Ponadto:

- przyznawanie świadczeń w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON (w szczególności: turnusy rehabilitacyjne, likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, sport, rekreacja, kultura i turystyka osób niepełnosprawnych, pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej, dofinansowanie do kredytu bankowego zaciągniętego przez osobę niepełnosprawną na kontynuowanie działalności gospodarczej, zwrot pracodawcy kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych).....67

PCPR Drezdenko,67

ul. Kościuszki 31, 66 – 530 Drezdenko

telefon: 095 – 7637041, 095 – 7637042, 095 – 7637031

fax: 095 – 7621247

e-mail: cpr@pro.onet.pl <http://drezdenko.pcpr.info>67

PCPR Gorzów Wielkopolski ul. Pankiewicza 5-7 66-400 Gorzów Wlkp.

Telefon: 0-95 733 04 58

Fax: 0-95 733 04 59

Email: pcpr@powiatgorzowski.pl.....67

PCPR Krosno Odrzańskie67

ul. Piastów 10B, 66-600 Krosno Odrzańskie

Telefon/Fax: 0-68 383 02 02

Email: pcpr_pomost@krosno-odrz.pl.....67

PCPR Międzyrzecz67

ul. Przemysłowa 2, 66-300 Międzyrzecz	
Telefony: 095 7428470, 095 7428471,	
095 742847267
Fax: 095 742847167
E-mail: pcpr@powiat-międzyrzeczki.pl	www.pcpr-międzyrzecz.info.....67
PCPR Nowa Sól	
ul. Piłsudskiego 65, 67-100 Nowa Sól	
Telefon: 0-68 457 43 3067
Fax: 0-68 457 43 31	
Email: pcpr@powiat-nowosolski.pl	http://pcprnowasol.w.interia.pl/.....67
PCPR Sulęcín	ul. Lipowa 18a, 69-200 Sulęcín
755 5243 wew. 70	Tel. 95 755 0743 lub 95
Fax: 0-95 755 55 5767
Email: pcpr_sulecin@op.pl	www.pcprsulecin.pl.....67
PCPR Świebodzin67
ul. Żaków , 66-200 Świebodzin	
Telefon/Fax: 0-68 475 53 50 do 53	
Email: pcpr_swieb@wp.pl67
PCPR Słubice68
Ul. Sienkiewicza 28, 69-100 Słubice	
tel. 095 758 21 4068
fax. 095 758 84 04	
e-mail: info@centrumslubice.pl	www.centrumslubice.pl.....68
PCPR Wschowa	Pl. Kosynierów 1c, Wschowa 67-400
tel. 0-65 540 17 58, 540 17 5968
Fax. 065 540 17 59	
e-mail: pcprwschowa@o2.pl	www.pcprwschowa.pl.....68
PCPR Żagań	ul. Śląska 1, 68-100 Żagań
Tel. (68) 477 77 71 do 78, 477 77 95, 477 77 9668
Fax: (68) 477 77 7468
e-mail: pcprzagan@o2.pl68
PCPR Żary	ul. Artylerzystów 6, 68-200 Żary
tel. 068 363 06 80	
fax 068 363 06 88	
e-mail: pcpr_zary@poczta.fm	www.pcpr.powiatzarski.pl.....68

1. Świadczenia zdrowotne dla kobiet w ciąży

Konstytucja RP nakłada na władze publiczne obowiązek szczególnej opieki zdrowotnej nad kobietami w ciąży.

Kobieta w ciąży jest w sposób szczególny traktowana przez polskie prawo. Wobec tego, nawet jeśli nie jest objęta ubezpieczeniem zdrowotnym, przysługuje jej prawo do bezpłatnych świadczeń medycznych w ramach państwowej opieki zdrowotnej. Ustawa o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych stanowi, że kobiety w okresie ciąży, porodu i połogu posiadające obywatelstwo polskie i posiadające miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej mają prawo korzystania ze wszystkich świadczeń medycznych na takich samych zasadach niezależnie od tego, czy są objęte ubezpieczeniem zdrowotnym, czy też nie. Przyjmuje się, że okres połogu trwa do 6 tygodni po porodzie.

Kobiety w okresie ciąży, porodu i połogu oraz dzieci do 18 roku życia mają prawo do bezpłatnego leczenia nawet jeżeli nie posiadają żadnego tytułu ubezpieczenia. Osoby te nie mają obowiązku legitymować się w placówkach ochrony zdrowia dokumentem, który potwierdzałby ubezpieczenie. Kobieta w ciąży bez ubezpieczenia zdrowotnego, chcąc korzystać ze świadczeń finansowanych ze środków publicznych powinna przedstawić kartę przebiegu ciąży i dokument potwierdzający tożsamość. Natomiast nieubezpieczona kobieta w okresie połogu (6 tygodni od porodu) - skrócony odpis aktu urodzenia dziecka i dokument tożsamości.

Jeżeli odmówiono Ci udzielenia świadczeń medycznych skontaktuj się z oddziałem Narodowego Funduszu Zdrowia. Możesz również złożyć skargę do Rzecznika Praw Pacjenta.

Kobiety w ciąży i w okresie połogu mają prawo do dodatkowych świadczeń zdrowotnych lekarza dentystry oraz materiałów stomatologicznych stosowanych przy udzielaniu tych świadczeń, zakwalifikowanych jako świadczenia gwarantowane dla tych osób.

Możliwość wykonywania badań profilaktycznych to jedna z podstaw zabezpieczenia zdrowia Twojego i dziecka. Szczególnie duży ich wachlarz przysługuje kobietom właśnie podczas ciąży.

Niektóre ciężarne kobiety mogą być skierowane na tzw. badania prenatalne. Badania prenatalne są to badania płodu przed jego urodzeniem. Ich głównym zadaniem jest wykrycie chorób wrodzonych i genetycznych. W Polsce nie wszystkie kobiety mogą skorzystać

z bezpłatnych badań. Refundowane badania prenatalne są skierowane do kobiet w ciąży, które spełniają jeden z warunków:

- mają ponad 35 lat,
- urodziły wcześniej dziecko z chorobą uwarunkowaną genetycznie,
- w rodzinie urodziło się dziecko z chorobą uwarunkowaną genetycznie,
- nieprawidłowe wyniki badań wskazujące na zwiększone ryzyko wystąpienia choroby genetycznej lub wad płodu.

Jeśli spełniasz którekolwiek z kryteriów, lekarz powinien wypisać Ci skierowanie, dzięki czemu będziesz mogła wykonać badania w ramach Programu Badań Prenatalnych. Wszelkie badania w ramach tego programu są bezpłatne. Jeżeli chcesz wykonać te badania, lecz nie spełniasz kryteriów kwalifikujących do refundowanych badań, to będziesz musiała za nie zapłacić.

Badania prenatalne można dokonać w jednym z trzynastu ośrodków w Polsce. Na terenie województwa lubuskiego jest to Wielospecjalistyczny Szpital Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Nowej Soli, ul. Chałubińskiego 7.

Dwa razy w ciągu jednego roku możesz zmienić, nie ponosząc opłat, swojego lekarza rodzinnego. Na takich samych zasadach możesz także wybrać inną pielęgniarkę środowiskową i inną położną. Każda kolejna zmiana, czyli powyżej dwóch, w tym samym roku podlega opłacie.

Przysługuje Ci prawo do darmowego porodu w publicznym szpitalu. Podczas Twojej hospitalizacji masz również prawo do odwiedzin, kontaktu osobistego i telefonicznego ze swoimi bliskimi. Możesz korzystać z dodatkowej opieki pielęgnacyjnej. Rozumie się przez to opiekę, która nie polega na udzielaniu świadczeń zdrowotnych, chodzi tu głównie o opiekę i pomoc ze strony bliskich Ci osób, udzielaną podczas pobytu w szpitalu. Do jej zakresu wlicza się obecność osoby bliskiej podczas porodu. Jeżeli ta „dodatkowa” opieka spowodowałaby koszty po stronie szpitala, możesz być nimi obciążona (w razie wątpliwości możesz żądać od szpitala uzasadnienia).

Możesz się zdecydować na poród w domu – nie jest to nielegalne. Jeżeli jednak zdecydujesz się na poród domowy pod opieką położnej, to NFZ nie zwróci Ci jego kosztów.

W szczególnych okolicznościach możesz zdecydować się na przerwanie ciąży. W Polsce jest ono dopuszczalne w trzech przypadkach:

1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej,

- 2) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu,
- 3) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego (np. gwałt, kazirodztwo).

W 1 i 2 przypadku usunięcie ciąży jest możliwe do momentu gdy płód będzie zdolny do życia poza organizmem matki, czyli do 22 tygodnia. Opinię o przerwaniu ciąży wydaje inny lekarz, a inny ją przeprowadza. Do dokonania zabiegu potrzebna jest pisemna zgoda matki. Natomiast w 3 przypadku ciążę można przerwać do 12 tygodnia życia płodu a okoliczność popełnienia przestępstwa stwierdzić musi prokurator.

Przerwanie ciąży można dokonać bezpłatnie w publicznym zakładzie opieki zdrowotnej. Lekarze oraz inny personel medyczny są obowiązani do zachowania w tajemnicy wszystkiego, o czym dowiedzieli się w związku z wykonywaniem swoich czynności. W razie zawinionego ujawnienia wiadomości, można ubiegać się przed sądem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę.

Pamiętaj, że respektowanie Twoich praw i praw Twojego dziecka to obowiązek innych, nałożony na służbę medyczną i urzędników przez prawo polskie i wynikający z umów międzynarodowych podpisanych przez Polskę. Jeżeli Twoje prawa w zakresie opieki medycznej nie są respektowane, zgłoś się do Rzecznika Praw Pacjenta. Również w Biurze Porad Obywatelskich służymy informacją i poradami obywatelskimi na temat dochodzenia swoich praw.

2. Zgłoszenie urodzenia dziecka w Urzędzie Stanu Cywilnego i dokumenty dziecka

W ciągu 14 dni od urodzenia dziecka należy ten fakt zgłosić w Urzędzie Stanu Cywilnego. Obowiązek ten ciąży na ojcu dziecka albo jego matce, jeżeli jej stan zdrowia na to pozwala, ewentualnie innej osobie obecnej przy porodzie. Zgłoszenia dokonuje się w Urzędzie Stanu Cywilnego w miejscu urodzenia dziecka.

Jeżeli żadne z rodziców dziecka nie ma miejsca zamieszkania w miejscu urodzenia dziecka, zgłoszenia urodzenia dziecka można dokonać w urzędzie stanu cywilnego miejsca zamieszkania rodziców lub jednego z nich. Sporządzany jest wówczas protokół zgłoszenia urodzenia dziecka i niezwłocznie przekazywany do Urzędu Stanu Cywilnego w miejscu urodzenia dziecka.

Kodeks wykroczeń (art. 146) przewiduje karę za niezgłoszenia dziecka w terminie 14 dni we właściwym Urzędzie Stanu Cywilnego. Grozi za to kara grzywny w wysokości do 250,00 złotych bądź kara nagany.

Po zgłoszeniu urodzenia dziecka zostanie sporządzony jego pierwszy dokument – **akt urodzenia**. Akt urodzenia sporządza się na podstawie zaświadczenia wystawionego przez lekarza, położną lub zakład służby zdrowia. Zaświadczenie takie jest niezbędne do zgłoszenia urodzenia dziecka w Urzędzie Stanu Cywilnego. Sporządza je pracownik odpowiedniego zakładu opieki zdrowotnej, gdzie narodziło się dziecko bądź zostało przyjęte wraz z matką (w przypadku jeśli urodziło się w innym miejscu niż szpital). Zaświadczenie to wystawione jest na specjalnym formularzu – „Pisemne zgłoszenie urodzenia dziecka”. Formularz wypełniany jest przez lekarza lub położną na podstawie dowodu osobistego matki, jej oświadczenia ustnego oraz ustaleń dotyczących urodzonego dziecka (płeć, waga, długość, charakterystyka porodu).

Osoba zgłaszająca dziecko w Urzędzie Stanu Cywilnego musi przedstawić akt małżeństwa rodziców dziecka (nie jest to wymagane gdy akt ten znajduje się w danym urzędzie). W przypadku gdy matka dziecka nie jest mężatką, zgłaszając dziecko musi przedstawić swój akt urodzenia.

Jeśli w chwili urodzenia dziecka rodzice są małżeństwem, rejestracji dziecka może dokonać jedno z rodziców (obecność drugiego w Urzędzie nie jest konieczna). Urzędnik przy rejestracji dziecka zażąda do wglądu dowodów osobistych rodziców oraz aktu małżeństwa (chyba, że akt ten został sporządzony w tym samym Urzędzie, w którym rejestrujemy dziecko).

Jeżeli w chwili urodzenia dziecka rodzice nie są małżeństwem, a ojciec dziecka chce uznać swoje ojcostwo, wówczas oboje rodzice w USC muszą złożyć stosowne oświadczenia. Mężczyzna złoży przed Kierownikiem USC oświadczenia o uznaniu dziecka. Aby było ono skuteczne konieczna jest zgoda matki. Uznanie ojcostwa następuje wówczas, gdy domniemany ojciec dziecka, oświadcza pisemnie (ale także słownie) przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego, że jest ojcem dziecka i potwierdza to matka (najpóźniej do 3 miesięcy od oświadczenia mężczyzny). Uznania ojcostwa można dokonać jeszcze przed urodzeniem dziecka. Jeżeli dziecko urodziło się za granicą, jego uznania można dokonać przed polskim konsulem. Organ, przed którym składa się oświadczenie o uznaniu ojcostwa może odmówić przyjęcia oświadczenia jeżeli powźmie wątpliwość co do faktycznego pochodzenia dziecka. Odmowa powinna być w formie pisemnej. W takiej sytuacji, aby uznać ojcostwo należy zwrócić się do sądu opiekuńczego.

W sytuacji, jeżeli ojciec dziecka nie chce go uznać zgłoszenia w USC powinna dokonać sama matka. Potrzebny będzie jej akt urodzenia (chyba, że znajduje się w tym samym Urzędzie, w którym rejestrowane jest dziecko). Gdy kobieta nie jest zamężna, nie może sama podać w urzędzie stanu cywilnego nazwiska ojca dziecka. W takiej sytuacji w rubryce „imię ojca” w akcie urodzenia wpisuje się imię wskazane przez matkę, a jako nazwisko ojca wpisuje się nazwisko matki. Gdy matka dziecka nie jest zamężna, to do aktu urodzenia dziecka jako ojca można wpisać mężczyznę dopiero, gdy uzna swoje ojcostwo, składając oświadczenie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Jeżeli tego nie zrobi, to w celu ustalenia ojcostwa, należy do sądu opiekuńczego złożyć pozew o ustalenie ojcostwa.

Jeżeli do aktu urodzenia - jako ojciec lub matka zostaną wpisane osoby, które faktycznie nie są rodzicami dziecka, można żądać zaprzeczenia ojcostwa lub macierzyństwa przed sądem opiekuńczym.

Do uprawnień rodziców należy wybór imienia dla dziecka. Swoboda wyboru imienia ograniczona jest poprzez to, że dziecku nie można nadać więcej niż dwu imion, imienia ośmieszającego, nieprzyzwoitego, w formie zdrobniałej oraz imienia niepozwalającego odróżnić płci dziecka.

Jeżeli Kierownik Urzędu Stanu Cywilnego odmówi nadania dziecku wybranego przez nas imienia, możemy odwołać się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego. Odmowa wpisania wybranych przez rodziców imion powinna być dokonana pisemnie, w formie decyzji administracyjnej. Termin do odwołania od decyzji wynosi 14 dni.

Jeżeli przy sporządzaniu aktu urodzenia rodzice nie dokonali wyboru imienia (imion) dziecka, kierownik urzędu stanu cywilnego wpisuje do aktu urodzenia jedno z imion zwykle w kraju używanych.

Rodzice dziecka mogą w ciągu 6 miesięcy od daty sporządzenia aktu urodzenia złożyć kierownikowi urzędu stanu cywilnego pisemne oświadczenie o zmianie imienia (imion) dziecka wpisanego do aktu w chwili jego sporządzenia.

Jeśli rodzice są małżeństwem, to dziecko nosi nazwisko będące nazwiskiem obojga rodziców. Jeśli małżonkowie mają różne nazwiska, to w odpowiednim oświadczeniu składanym przy zawieraniu małżeństwa, określają jakie nazwisko będzie nosiło ich dziecko. Małżonkowie mogą wskazać jedno z ich nazwisk albo połączyć nazwisko matki z nazwiskiem ojca, ale nazwisko to nie powinno składać się więcej niż z dwóch członów. Dzieci tych samych rodziców noszą takie same nazwiska. Przy sporządzeniu aktu urodzenia pierwszego wspólnego dziecka małżonkowie mogą złożyć przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego zgodne oświadczenia o zmianie wskazanego przez nich nazwiska dziecka.

Jeżeli ojcostwo zostało ustalone przez uznanie, dziecko nosi nazwisko wskazane w zgodnych oświadczeniach rodziców, składanych jednocześnie z oświadczeniami koniecznymi do uznania ojcostwa. Rodzice mogą wskazać nazwisko jednego z nich albo nazwisko utworzone przez połączenie nazwiska matki z nazwiskiem ojca dziecka. Jeżeli rodzice nie złożyli zgodnych oświadczeń w sprawie nazwiska dziecka, nosi ono nazwisko składające się z nazwiska matki i dołączonego do niego nazwiska ojca.

W razie sądowego ustalenia ojcostwa sąd nadaje dziecku nazwisko w wyroku ustalającym ojcostwo.

Jeżeli dziecko ukończyło trzynaście lat, do zmiany nazwiska jest potrzebna jego zgoda.

Jeżeli akt urodzenia nie został sporządzony w opisanym wyżej trybie, treść tego aktu będzie musiał ustalić sąd. Zdarza się, że rodzice dziecka są nieznani (porzucili je lub nastąpiła ich nagła śmierć), wówczas akt urodzenia sporządza się na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego, który ustala dane potrzebne do sporządzenia aktu. Pomóc w tym może osoba, która na tę chwilę opiekuje się dzieckiem (może być krewnym dziecka). Wówczas sąd nadaje dziecku imię i nazwisko oraz w miarę posiadanej wiedzy wpisuje także imiona i nazwiska biologicznych rodziców. Na podstawie tych informacji nadaje się również nazwisko dziecku. Jeśli ustalenie narodzin dziecka jest niemożliwe, wówczas wpisuje się miejsce jego znalezienia.

Zgłoszenie urodzenia dziecka dokonane we właściwym urzędzie stanu cywilnego zastępuje zameldowanie. Datą zameldowania dziecka jest data sporządzenia aktu urodzenia. Zameldowania dokonuje organ gminy właściwy ze względu na miejsce pobytu stałego matki dziecka lub tego z rodziców, u którego dziecko faktycznie przebywa.

Po zgłoszeniu urodzenia dziecka do Urzędu Stanu Cywilnego i sporządzeniu jego aktu urodzenia, zostanie mu nadany Numer Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL). Numer zostanie nadany w terminie 30 dni od daty zgłoszenia dziecka. Nie trzeba składać wniosku o nadanie tego numeru. PESEL zostanie przesłany do Urzędu Stanu Cywilnego w miejscu gdzie dziecko jest zameldowane.

Jest to niezwykle ważny numer, z którym realizujemy wiele spraw. Nadawany jest przez ministra ds. administracji publicznej. Numer PESEL to jedenastocyfrowy stały symbol numeryczny, przeznaczony tylko dla jednej osoby.

Kiedy dziecku nadany zostanie już numer PESEL, to powinniśmy zgłosić je do ubezpieczenia zdrowotnego i wyrobić dla niego książeczkę RUM-owską.

Osoby podlegające ubezpieczeniu zdrowotnemu mają obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia swoich członków rodziny, którzy nie podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu z innego tytułu. Rodzice mają obowiązek zgłoszenia do ubezpieczenia zdrowotnego swoje dziecko. Jeżeli żadne z rodziców nie ma tytułu do ubezpieczenia zdrowotnego, dziecko może zostać zgłoszone do ubezpieczenia przez dziadków. Zgłoszenia dokonuje się na formularzu ZUS ZCNA - zgłoszenie danych o członkach rodziny dla celów ubezpieczenia zdrowotnego. Zgłoszenia należy dokonać u płatnika składek: pracodawcy, urzędzie pracy, uczelni, w przypadku studentów powyżej 26 roku życia. Pracodawca lub inny organ płacący nasze składki zdrowotne jest zobowiązany te dane przekazać do ZUS-u.

Dowodem ubezpieczenia zdrowotnego jest każdy dokument, który potwierdza uprawnienia do świadczeń opieki zdrowotnej:

- druk ZUS RMUA / ZUS RZA / ZUS RCA - w przypadku pracowników i członków ich rodzin. W przypadku członka rodziny dodatkowo druk ZUS ZCZA / ZUS ZCNA,
- dowód wpłaty w przypadku składki odprowadzanej przez rolników do KRUS,
- dowód wpłaty w przypadku osób ubezpieczonych prowadzących działalność na własny rachunek,
- legitymacja emeryta/rencisty, odcinek renty/emerytury,
- dowód wpłaty składki wraz z zawartą umową o dobrowolne ubezpieczenie zdrowotne,
- zaświadczenie o pobieraniu zasiłku przedemerytalnego,

- dla emerytów/rencistów wojskowych dokumentem potwierdzającym ubezpieczenie zdrowotne jest legitymacja,
- zaświadczenie wystawione przez urząd pracy, potwierdzające zgłoszenie i odprowadzanie składki na ubezpieczenie zdrowotne - w przypadku bezrobotnych niepodlegających ubezpieczeniu z innego tytułu,
- zaświadczenie wystawione przez płatnika składek o zgłoszeniu osoby do ubezpieczenia zdrowotnego i odprowadzonych składkach,
- legitymacja ubezpieczeniowa z aktualną pieczęcią zakładu pracy.

Szpital, w którym urodziło się dziecko powinien wydać rodzicom książeczkę zdrowia dziecka oraz książeczkę szczepień.

Osoby przebywające na terenie Rzeczypospolitej Polski poddawane są obowiązkowym szczepieniom ochronnym w ramach Narodowego Programu Szczepień Ochronnych. Niektórzy rodzice podejmują decyzję o niepodawaniu dzieciom szczepionek. Lekarz rodzinny ma obowiązek poinformowania o fakcie uchylania się od szczepień Sanepid. Wszystkie szczepienia, od momentu narodzin, dokumentowane są w karcie uodpornień, jak również w książeczce szczepień. Dla dziecka taką kartę wystawia się od razu po urodzeniu.

3. Finansowa pomoc państwa

Art. 71 konstytucji RP stanowi, że:

Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

W praktyce pomoc finansowa państwa dla rodzin obejmuje w szczególności:

- świadczenia rodzinne,
- świadczenia z pomocy społecznej,
- stypendia dla uczniów,
- fundusz alimentacyjny,
- ulgi podatkowe,
- rentę rodzinną wypłacaną przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych,
- refundację kosztów opieki nad dziećmi dla osób bezrobotnych, które samotnie wychowują dzieci.

Świadczeniami rodzinnymi są:

- 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- 2) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka,
- 3) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne.

Uzyskanie zasiłku rodzinnego i dodatków do niego uzależnione jest od spełniania kryterium dochodowego. Aby świadczenia te uzyskać należy złożyć wniosek o ustalenie prawa do zasiłku rodzinnego oraz dodatków do zasiłku rodzinnego. Wniosek składa się na specjalnym formularzu. Świadczenia rodzinne wypłacane są przez urząd gminy lub miasta, a w niektórych gminach przez ośrodek pomocy społecznej.

Do wniosku należy dołączyć odpis aktu urodzenia dziecka, zaświadczenie o dochodach uzyskanych przez członków rodziny w roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy (z Urzędu Skarbowego).

Przyznanie zasiłków i dodatków jest uzależnione od dochodu rodziny przypadającego na jednego jej członka. Zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty **504,00 zł**. W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przeciętny miesięczny

dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się **nie przekracza kwoty 583,00 zł**. Jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie lub dochód osoby uczącej się przekracza kwotę uprawniającą daną rodzinę lub osobę uczącą się do zasiłku rodzinnego, o kwotę niższą lub równą kwocie odpowiadającej najniższemu zasiłkowi rodzinnemu przysługującemu w okresie, na który jest ustalany, zasiłek rodzinny przysługuje, jeżeli przysługiwał w poprzednim okresie zasiłkowym. W przypadku przekroczenia dochodu w kolejnym roku kalendarzowym zasiłek rodzinny nie przysługuje.

Przy ustalaniu uprawnień do zasiłku rodzinnego brane są pod uwagę dochody członków rodziny osiągnięte w **roku kalendarzowym poprzedzającym okres zasiłkowy** oraz zmiany w sytuacji dochodowej rodziny, czyli utrata i uzyskanie dochodu.

Rodzina oznacza odpowiednio następujących członków rodziny: małżonków, rodziców dzieci, opiekuna faktycznego dziecka oraz pozostające na utrzymaniu dzieci w wieku do ukończenia 25 roku życia, a także dziecko, które ukończyło 25 rok życia legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, jeżeli w związku z tą niepełnosprawnością rodzinie przysługuje świadczenie pielęgnacyjne. Do członków rodziny nie zalicza się dziecka pozostającego pod opieką opiekuna prawnego, dziecka pozostającego w związku małżeńskim, a także pełnoletniego dziecka posiadającego własne dziecko.

Zasiłek rodzinny ma na celu częściowe pokrycie wydatków na utrzymanie dziecka.

Wysokość zasiłku rodzinnego wynosi miesięcznie:

- 1) **68,00 zł** na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia,
- 2) **91,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 18 roku życia,
- 3) **98,00 zł** na dziecko w wieku powyżej 18 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Jeżeli mamy prawo do zasiłku rodzinnego, w określonych sytuacjach możemy się starać o przyznanie dodatków do zasiłku rodzinnego. Istnieją następujące dodatki do zasiłku rodzinnego:

- dodatek z tytułu urodzenia dziecka,
- dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego,
- dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej,
- dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego,
- dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania,
- dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego.

Dodatek z tytułu urodzenia dziecka wynosi jednorazowo 1.000,00 zł na każde urodzone lub przysposobione dziecko.

Dodatek z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego przysługuje osobie uprawnionej do urlopu wychowawczego, nie dłużej jednak niż przez okres:

- 24 miesiące kalendarzowych;
- 36 miesięcy kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad więcej niż jednym dzieckiem urodzonym podczas jednego porodu;
- 72 miesiące kalendarzowych, jeżeli sprawuje opiekę nad dzieckiem legitymującym się orzeczeniem o niepełnosprawności albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek przysługuje w wysokości 400,00 zł miesięcznie. W przypadku równoczesnego korzystania z urlopu wychowawczego przez oboje rodziców lub opiekunów prawnych dziecka, przysługuje jeden dodatek. Aby pobierać dodatek należy bezpośrednio przed uzyskaniem prawa do urlopu wychowawczego pozostawać w stosunku pracy przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy. Do okresu zatrudnienia wymaganego do nabycia prawa do dodatku zalicza się okres zatrudnienia na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej i Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje jeżeli nie zostało zasądzone świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka od drugiego z rodziców dziecka, ponieważ:

- 1) drugi z rodziców dziecka nie żyje,
- 2) ojciec dziecka jest nieznany,
- 3) powództwo o ustalenie świadczenia alimentacyjnego od drugiego z rodziców zostało oddalone.

Dodatek przysługuje również osobie uczącej się, jeżeli oboje rodzice osoby uczącej się nie żyją. Dodatek przysługuje w wysokości 170,00 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340,00 zł na wszystkie dzieci. W przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności, kwotę dodatku zwiększa się o 80,00 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160,00 zł na wszystkie dzieci.

Dodatek z tytułu wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej przysługuje w kwocie 80,00 zł miesięcznie na trzecie i na następne dzieci uprawnione do zasiłku rodzinnego.

Dodatek z tytułu kształcenia i rehabilitacji dziecka niepełnosprawnego przysługuje na pokrycie zwiększonych wydatków związanych z rehabilitacją lub kształceniem dziecka w wieku:

- do ukończenia 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o niepełnosprawności;
- powyżej 16 roku życia do ukończenia 24 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Dodatek przysługuje miesięcznie w wysokości 60,00 zł na dziecko w wieku do ukończenia 5 roku życia, 80,00 zł na dziecko w wieku powyżej 5 roku życia do ukończenia 24 roku życia.

Dodatek z tytułu rozpoczęcia roku szkolnego przysługuje na częściowe pokrycie wydatków związanych z rozpoczęciem w szkole nowego roku szkolnego. Dodatek przysługuje również na dziecko rozpoczynające roczne przygotowanie przedszkolne. Dodatek przysługuje raz w roku, w wysokości 100,00 zł na dziecko. Ważne aby złożyć wniosek do dnia zakończenia okresu zasiłkowego, w którym rozpoczęto rok szkolny. W przypadku spóźnienia wniosek nie zostanie rozpatrzony.

Dodatek z tytułu podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania przysługuje:

1) w związku z zamieszkiwaniem w miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki, a także szkoły podstawowej lub gimnazjum w przypadku dziecka lub osoby uczącej się, legitymującej się orzeczeniem o niepełnosprawności lub o stopniu niepełnosprawności - w wysokości 90,00 zł miesięcznie na dziecko
albo

2) w związku z dojazdem z miejsca zamieszkania do miejscowości, w której znajduje się siedziba szkoły, w przypadku dojazdu do szkoły ponadgimnazjalnej, a także szkoły artystycznej, w której realizowany jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki w zakresie odpowiadającym nauce w szkole ponadgimnazjalnej - w wysokości 50,00 zł miesięcznie na dziecko.

Dodatek przysługuje przez 10 miesięcy w roku w okresie pobierania nauki od września do czerwca następnego roku kalendarzowego.

Świadczeniem rodzinnym, które przysługuje niezależnie od wysokości dochodów rodziców jest tzw. **becikowe – jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się żywego dziecka**. Wynosi ono 1000,00 zł na jedno dziecko. Wniosek o wypłatę jednorazowej

zapomogi składa się w terminie 12 miesięcy od dnia narodzin dziecka, a w przypadku gdy wniosek dotyczy dziecka objętego opieką prawną, opieką faktyczną albo dziecka przysposobionego - w terminie 12 miesięcy od dnia objęcia dziecka opieką albo przysposobienia. Jest to odrębne świadczenie od dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu urodzenia dziecka. Osoby spełniające kryteria do przyznania zasiłku rodzinnego otrzymują oba becikowe, tzn. 2.000,00 zł.

Do świadczeń rodzinnych należą również świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej.

Zasiłek pielęgnacyjny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje:

- 1) niepełnosprawnemu dziecku;
- 2) osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności;
- 3) osobie, która ukończyła 75 lat.

Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje także osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia, legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje w wysokości 153,00 zł miesięcznie.

Świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej przysługuje osobie, która nie podejmuje lub rezygnuje z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej w celu sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny. Osoba wymagająca opieki powinna mieć:

- orzeczenie o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji, albo
- orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności.

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje w wysokości 520,00 zł miesięcznie o ile osoba sprawująca opiekę nie ma ustalonego prawa do emerytury, renty, renty socjalnej, zasiłku

stałego, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego, zasiłku przedemerytalnego lub świadczenia przedemerytalnego.

Pomoc społeczna

Aby otrzymać świadczenia pieniężne z pomocy społecznej trzeba spełniać dwa podstawowe warunki:

1. znajdować się w trudnej sytuacji życiowej; oznacza to m.in. ubóstwo, sieroctwo, bezdomność, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą i ciężką chorobę, przemoc w rodzinie, potrzebę ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
2. mieć trudną sytuację finansową; określa się ją za pomocą kryterium dochodowego.

Kryterium dochodowe dla osoby samotnie gospodarującej wynosi 477,00 zł, natomiast dla osoby w rodzinie 351,00 zł.

Osoba lub rodzina chcąc uzyskać pomoc musi zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej odpowiedniego dla miejsca jej zamieszkania. Najlepiej złożyć na piśmie wniosek o przyznanie pomocy. Następnie pracownik socjalny odwiedzi nas w domu w celu przeprowadzenia wywiadu środowiskowego.

Spełniając kryterium dochodowe można uzyskać następujące świadczenia pieniężne z pomocy społecznej:

- a) zasiłek stały,
- b) zasiłek okresowy,
- c) zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- d) zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie,
- e) pomoc dla rodzin zastępczych,
- f) pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- g) świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą,
- h) wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Zasiłek stały przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności. Wynosi on nie więcej niż 444,00 zł miesięcznie.

Zasilek okresowy przysługuje w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego.

W celu zaspokojenia niezbędnej potrzeby bytowej może być przyznany **zasilek celowy**. Zasilek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Zasilek celowy może być przyznany również osobie albo rodzinie, które poniosły straty w wyniku zdarzenia losowego. W przypadku osób lub rodzin, które poniosły straty w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej, zasilek celowy może być przyznany niezależnie od dochodu.

W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany:

- 1) specjalny zasilek celowy, który nie podlega zwrotowi,
- 2) zasilek okresowy, zasilek celowy lub pomoc rzeczowa, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową.

Osobie albo rodzinie gmina może przyznać pomoc w formie pieniężnej lub rzeczowej, w celu ekonomicznego usamodzielnienia. Pomoc w formie pieniężnej w celu ekonomicznego usamodzielnienia może być przyznana w formie jednorazowego zasiłku celowego lub nieoprocentowanej pożyczki.

W przypadku nieotrzymania pomocy można się odwołać od niekorzystnej decyzji ośrodka pomocy społecznej w ciągu 14 dni od daty otrzymania decyzji. Odwołanie kieruje się do Samorządowego Kolegium Odwoławczego za pośrednictwem ośrodka pomocy społecznej.

Stypendia dla uczniów

Uczniom szkół publicznych i niepublicznych przysługuje pomoc materialna. Celem tej pomocy jest zmniejszenie różnic w dostępie do edukacji, umożliwienie pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia, a także wspieranie edukacji uczniów zdolnych. Pomoc materialna ma charakter socjalny albo motywacyjny.

Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze socjalnym są:

- 1) stypendium szkolne;
- 2) zasilek szkolny.

Świadczeniami pomocy materialnej o charakterze motywacyjnym są:

- 1) stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe;
- 2) stypendium Prezesa Rady Ministrów;
- 3) stypendium ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania;
- 4) stypendium ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.

Uczniowi może być przyznana jednocześnie pomoc materialna o charakterze socjalnym i motywacyjnym.

Stypendium szkolne może otrzymać uczeń znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej, wynikającej z niskich dochodów na osobę w rodzinie, w szczególności gdy w rodzinie tej występuje: bezrobocie, niepełnosprawność, ciężka lub długotrwała choroba, wielodzietność, brak umiejętności wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, alkoholizm lub narkomania, a także gdy rodzina jest niepełna lub wystąpiło zdarzenie losowe. Kryterium dochodowe uprawniające do przyznania stypendium szkolnego jest takie samo jak kryterium uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej (351,00 zł na osobę w rodzinie). Stypendium może wynosić pomiędzy 72,80 zł a 182,00 zł miesięcznie.

Zasiłek szkolny może być przyznany uczniowi znajdującemu się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. Można się o nie ubiegać w terminie nie dłuższym niż dwa miesiące od wystąpienia takiego zdarzenia. Zasiłek szkolny może być przyznany w formie świadczenia pieniężnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym lub w formie pomocy rzeczowej o charakterze edukacyjnym, raz lub kilka razy w roku, niezależnie od otrzymywanego stypendium szkolnego. Zasiłek szkolny nie może być wyższy niż 455,00 zł.

O stypendium szkolne i zasiłek szkolny należy ubiegać się w urzędzie gminy lub miasta. Wniosek składa się do 15 września danego roku szkolnego do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Szkoła może udzielać stypendium za wyniki w nauce lub za osiągnięcia sportowe – nie stanowi to obowiązku szkoły.

Fundusz alimentacyjny

O świadczenia z funduszu alimentacyjnego może ubiegać się osoba, która ma zasądzone alimenty od rodzica, a egzekucja komornicza okazała się bezskuteczna. W myśl przepisów egzekucję uznaje się za bezskuteczną, jeżeli w okresie ostatnich dwóch miesięcy nie wyegzekwowano pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych. Za bezskuteczną egzekucję uważa się również niemożność wszczęcia lub

prowadzenia egzekucji alimentów przeciwko dłużnikowi alimentacyjnemu przebywającemu poza granicami Polski.

Wyplata świadczeń z funduszu uzależniona jest od kryterium dochodowego, które obecnie wynosi 725,00 zł. O świadczenia może ubiegać się więc członek rodziny, w której miesięczny dochód na osobę w rodzinie nie przekracza 725,00 złotych.

Wysokość świadczeń uzależniona jest od zasądzonych alimentów. Świadczeniobiorcy wypłacana jest całość zasądzonej kwoty, nie więcej jednak niż 500,00 złotych miesięcznie.

Świadczenia z funduszu wypłacane są osobie uprawnionej do momentu ukończenia przez nią 18 roku życia lub w przypadku podejmowania dalszej nauki do 25 roku życia. W przypadku gdy uprawniony jest osobą o znacznym stopniu niepełnosprawności, świadczenie przysługuje bezterminowo.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego nie przysługują, jeżeli osoba uprawniona:

- 1) została umieszczona w instytucji zapewniającej całodobowe utrzymanie albo w rodzinie zastępczej;
- 2) jest pełnoletnia i posiada własne dziecko;
- 3) zawarła związek małżeński.

Ustalenie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz wypłata świadczeń odbywa się tylko i wyłącznie na wniosek osoby uprawnionej lub jego przedstawiciela ustawowego (rodzic lub opiekun w przypadku osoby małoletniej). Wniosek należy złożyć do urzędu gminy lub miasta, lub ośrodka pomocy społecznej odpowiedniego ze względu na miejsce zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenia.

Świadczenie ustala się na okres od dnia 1 października do dnia 30 września. Ostatecznym terminem na złożenie wniosku jest dzień 1 sierpnia. Wnioski złożone w późniejszym terminie zostają rozpatrzone, jednak powoduje to przesunięcie terminu wypłacenia świadczeń.

Uwaga: jeżeli toczy się wobec Ciebie egzekucja komornicza, to komornik nie może zająć przyznanych Ci świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń alimentacyjnych, świadczeń pieniężnych wypłacanych w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów (fundusz alimentacyjny), świadczeń rodzinnych, dodatków rodzinnych, pielęgnacyjnych, dla sierot zupełnych. Świadczenia te są chronione przed egzekucją komorniczą.

Renta rodzinna dla dzieci

W przypadku śmierci rodzica lub opiekuna prawnego można ubiegać się o rentę rodzinną dla dzieci. Renta rodzinna przysługuje członkom najbliższej rodziny po osobie zmarłej, która:

- miała ustalone prawo do emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub
- w chwili śmierci spełniała warunki wymagane do uzyskania emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury rolniczej lub renty inwalidzkiej rolniczej lub
- pobierała zasiłek przedemerytalny lub świadczenie przedemerytalne lub
- zmarła wskutek wypadku przy pracy lub choroby zawodowej lub
- pobierała rentę inwalidzką z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej.

Do renty rodzinnej mają prawo: dzieci własne, dzieci drugiego małżonka, dzieci przysposobione, a także wnuki, rodzeństwo i inne dzieci, które zostały przyjęte na wychowanie i utrzymanie przed osiągnięciem pełnoletniości. Renta rodzinna może być wypłacana do ukończenia 16 roku życia lub 25 roku życia, jeśli dzieci się uczą. Jeśli dziecko stało się całkowicie niezdolne do pracy przed 16 rokiem życia lub w czasie nauki w szkole do ukończenia 25 roku życia, renta rodzinna może być wypłacana bez względu na wiek.

Wszystkim uprawnionym członkom rodziny przysługuje jedna łączna renta rodzinna, która w razie konieczności dzielona jest w równych częściach między uprawnionych. Jeżeli do renty rodzinnej uprawniona jest sierota zupełna, przysługuje jej dodatek dla sierot zupełnych.

Podatki – ulga na dziecko i korzystniejsze rozliczenie dla osób samotnie wychowujących dziecko

Dokonując rozliczenia podatku dochodowego rodzice, opiekunowie prawni oraz rodzice zastępczy mogą od podatku dochodowego (po dokonaniu odliczeń z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne) odliczyć kwotę tzw. ulgi prorodzinnej. Ulga przysługuje na każde dziecko, nad którym sprawowana była w danym roku podatkowym opieka. Ulga przysługuje na dzieci do ukończenia 18 roku życia lub uczące się do ukończenia 25 roku życia, a w przypadku, gdy dziecko otrzymywało zasiłek pielęgnacyjny lub rentę socjalną – bez względu na wiek. W przypadku jeśli opieka nie była sprawowana przez cały rok, lub dziecko urodziło się lub zakończyło edukację w połowie roku, ulga przysługuje na poszczególne miesiące nauki lub sprawowania opieki. Ulga wynosi 1/6 kwoty zmniejszającej podatek w pierwszym przedziale skali za każdy miesiąc kalendarzowy, w którym podatnik

wykonywał władzę rodzicielską albo sprawował opiekę. Ulga prorodzinna za 2009 r. wynosiła 92,67 zł miesięcznie (1.112,04 zł rocznie) na każde dziecko.

Ulga prorodzinna jest odliczeniem kwoty od podatku. Zatem żeby z niej skorzystać podatnik musi uzyskać odpowiednie dochody, a tym samym odpowiednią kwotę podatku, od którego ulgę można odliczyć. Jeżeli nasz podatek jest niższy niż możliwa do odliczenia kwota, będziemy mogli uzyskać zwrot tylko takiej kwoty podatku jaką odprowadziliśmy.

Osobom samotnie wychowującym dziecko przysługuje prawo do rozliczenia swoich dochodów na preferencyjnych zasadach. Mogą one zapłacić podatek w podwójnej wysokości, ale od połowy dochodów. Taki sposób rozliczenia skutkować będzie tym, że stawka podatku do zapłacenia będzie niższa. A osobom o wyższych dochodach trudniej będzie przekroczyć próg podatkowy, od którego zaczyna się wyższa stawka podatku. Z możliwości tej może skorzystać: jeden z rodziców albo opiekun prawny, jeżeli osoba ta jest panną, kawalerem, wdową, wdowcem, rozwódką, rozwodnikiem albo osobą, w stosunku do której orzeczono separację, a także osoba pozostająca w związku małżeńskim, jeżeli jej mąż został pozbawiony praw rodzicielskich lub odbywa karę pozbawienia wolności.

Refundacja kosztów opieki nad dzieckiem dla osób bezrobotnych samotnie wychowujących dziecko

Osoby bezrobotne samotnie wychowujące co najmniej jedno dziecko do 18 roku życia są uznawane za osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy. Jeżeli osoba bezrobotna samotnie wychowująca dziecko podejmie zatrudnienie lub inną pracę zarobkową lub zostanie skierowana na staż, przygotowanie zawodowe dorosłych lub szkolenie oraz pod warunkiem osiągnięcia z tego tytułu miesięcznie przychodów nieprzekraczających minimalnego wynagrodzenia za pracę, może stracić się o refundację kosztów opieki nad dzieckiem lub dziećmi do lat 7. Poniesione koszty należy udokumentować, a refundacja nie może być wyższa niż połowa zasiłku dla bezrobotnych (358,50 zł), na każde dziecko, na opiekę którego poniesiono koszty. Refundacja przysługuje na okres do 6 miesięcy. Można wnosić o wypłacenie zaliczki na refundację kosztów opieki nad dzieckiem.

4. Uprawnienia pracowników związane z rodzicielstwem

Polskie prawo pracy zapewnia szczególną ochronę pewnych grup pracowników. Szczególną ochroną objęte są kobiety w ciąży oraz korzystające z urlopu macierzyńskiego. Poza ochroną przed wypowiedzeniem lub rozwiązaniem stosunku pracy kodeks pracy zapewnia wachlarz możliwych udogodnień związanych z rodzicielstwem.

Kodeks pracy zapewnia bardzo szeroką ochronę przed zwolnieniem z pracy kobiet, które są w ciąży, a także tych, które korzystają z urlopu macierzyńskiego. Ochrona ta dotyczy zarówno wypowiedzania umów o pracę, jak i rozwiązywania stosunków pracy bez wypowiedzenia.

Ochrona przed wypowiedzeniem lub rozwiązaniem stosunku pracy obejmuje nie tylko osoby pracujące na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony. Dotyczy również umów o pracę zawieranych na czas określony.

Pracodawca nie może zwolnić z pracy, zanim nastąpi dzień porodu, pracownicy będącej w ciąży, która ma zawartą umowę:

- na czas określony,
- na czas wykonywania określonej pracy,
- na okres próbny przekraczający jeden miesiąc,

jeśli taka umowa miałaby się rozwiązać po upływie 3 miesiąca ciąży.

Jeżeli umowa zawarta na czas określony miałaby się rozwiązać po upływie 3 miesiąca ciąży, to zostaje ona z mocy prawa przedłużona do dnia porodu.

Przykład: *kobieta będąca w ciąży ma zawartą umowę o pracę na czas określony wynoszący pięć miesięcy. Termin rozwiązania jej umowy przypada w czwartym miesiącu ciąży. W sytuacji tej pracownicy umowa o pracę nie może zostać rozwiązana w umówionym terminie, ale czas jej trwania wydłuża się do dnia porodu.*

Wyjątkiem od wyżej przedstawionego modelu jest zatrudnienie pracownicy na tzw. „zastępstwo”. Kobieta, która pracuje w zastępstwie innego pracownika i z tego tytułu jest zatrudniona na okres jego nieobecności, nie podlega powyższym uregulowaniom w zakresie przedłużania czasu trwania umowy o pracę.

Jeżeli w momencie wygaśnięcia umowy na zastępstwo ciężarna pracownica jest na zwolnieniu lekarskim, to po zakończeniu stosunku pracy nadal może korzystać z zasiłku chorobowego (przez maksymalnie 270 dni) – wypłaca go ZUS.

Pomimo tego, że kobieta w ciąży lub na urlopie macierzyńskim jest szczególnie chroniona „przed zwolnieniem”, to może do niego dojść w przypadku:

- zaistnienia przesłanek uprawniających pracodawcę do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia (tzw. zwolnienie dyscyplinarne); w takiej sytuacji pracodawca może wszcząć procedurę zwolnienia; przy czym kobietę ciężarną może zwolnić z pracy tylko **za zgodą** organizacji związkowej reprezentującej pracownicę,
- likwidacji lub upadłości zakładu pracy i w ich wyniku podjęcia przez pracodawcę decyzji o wypowiedzeniu umowy o pracę,
- zawarcia umowy o pracę na okres próbny nie przekraczający 1 miesiąca albo zawarcia umowy o pracę na tzw. zastępstwo innego pracownika.

Uwaga! To pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę (ani rozwiązać umowy o pracę bez wypowiedzenia) pracownicy będącej w ciąży w innych sytuacjach, niż opisane powyżej. Nie oznacza to, że takie prawo nie przysługuje pracownicy. Ani ciąża, ani korzystanie z urlopu macierzyńskiego, czy wychowawczego nie wpływają na uprawnienia do wypowiedzenia lub rozwiązania umowy o pracę w trybie bez wypowiedzenia przez pracownicę.

Są pewne prace, które ze względu na swoją specyfikę, w tym warunki wykonywania ustawodawca określił jako szczególnie uciążliwe lub szkodliwe dla zdrowia kobiet. Zalicza się do nich prace w warunkach określonego natężenia napromieniowania, hałasu, a także dźwiganie powyżej pewnych dopuszczalnych norm. Na podstawie kodeksu pracy zostało wydane Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 1996 r. w sprawie wykazu prac szczególnie uciążliwych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet. (Dz. U. z 1996 roku, Nr 114, poz. 545). W załączniku do tego rozporządzenia znajduje się wykaz prac, których wykonywanie przez kobiety jest zabronione.

Urlop macierzyński - w zależności od ilości dzieci, które przyjdą na świat **podczas jednego porodu** przysługuje 20, 31 (w przypadku dwójki dzieci), 33, 35, a przy 5 i więcej – 37 tygodni urlopu. Możesz z niego rozpocząć korzystanie już przed **planowanym porodem**. Przed porodem można wykorzystać 2 tygodnie urlopu macierzyńskiego, bez żadnych

dodatkowych uzasadnień. Pracodawca nie może ingerować w taką decyzję kobiety. Oczywiście zamiar takiego rozplanowania urlopu trzeba zgłosić pracodawcy, co najlepiej zrobić pisemnie. Resztę urlopu można (a wręcz zgodnie z przepisami kodeksu pracy – trzeba) wykorzystać po porodzie. Podczas urlopu macierzyńskiego zamiast wynagrodzenia za pracę otrzymuje się tzw. zasiłek macierzyński, odpowiadający wysokością dotychczasowemu wynagrodzeniu.

Po wykorzystaniu 14 tygodni tego urlopu można z niego zrezygnować na rzecz ojca dziecka. Aby to zrobić ojciec dziecka musi najpierw u swojego pracodawcy zgłosić odpowiedni wniosek, a matka musi poinformować swojego pracodawcę o tym, że kończy korzystanie z urlopu macierzyńskiego, właśnie z tych powodów.

Dodatkowy urlop macierzyński funkcjonuje w polskim prawie pracy od początku 2010 roku. Przysługuje w wymiarze do 6 lub do 8 tygodni (gdy urodzi Ci się więcej niż jedno dziecko). Jest on udzielany **jednorazowo**, w wymiarze tygodnia lub jego wielokrotności i rozpoczyna się od razu po zakończeniu „zwykłego” urlopu macierzyńskiego. Aby móc z niego skorzystać trzeba złożyć pisemny wniosek do swojego pracodawcy – należy to uczynić nie później niż na 7 dni przed końcem urlopu macierzyńskiego).

Dodatkowy urlop macierzyński różni się od „zwykłego” tym, że można go łączyć z wykonywaniem pracy, ale tylko, gdy praca nie przekroczy połowy pełnego wymiaru czasu pracy. Pracę taką można wykonywać tylko u pracodawcy, u którego jest się zatrudnionym, a odpowiedni wniosek składa się nie później niż na 7 dni przed przystąpieniem do pracy.

Pracownik (dotyczy to zarówno kobiet, jak i mężczyzn) zatrudniony, co najmniej 6 miesięcy ma prawo do **urlopu wychowawczego** w wymiarze do 3 lat w celu sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem (dopóki dziecko nie ukończy 4 roku życia). Przy czym do sześciomiesięcznego okresu zatrudnienia wlicza się poprzednie okresy zatrudnienia. Podczas urlopu wychowawczego nie przysługuje wynagrodzenie za pracę, niestety również nie zawsze możliwe jest otrzymanie zasiłku. Wypłaca się go tylko wtedy, gdy dochód w gospodarstwie domowym nie przekracza 504,00 zł na osobę. Sam zasiłek nie jest wysoki (kilkadziesiąt zł), ale podczas urlopu wychowawczego (maksymalnie przez 2 lata) możesz otrzymać do niego dodatek – **400,00 zł miesięcznie**, wypłacany przez odpowiedni wydział w urzędzie gminy (miasta) lub ośrodki opieki społecznej (OPS, MOPS, GOPS). W przypadku gdy członkiem rodziny jest dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności, zasiłek rodzinny przysługuje,

jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę albo dochód osoby uczącej się nie przekracza kwoty 583,00 zł (art. 5. ust. 2 ustawy o świadczeniach rodzinnych).

Podczas urlopu wychowawczego ochrona przed wypowiedzeniem jest zbliżona do tej związanej z urlopem macierzyńskim. Pracodawca bowiem nie może wypowiedzieć ani rozwiązać umowy o pracę w okresie od dnia złożenia przez pracownika wniosku o udzielenie urlopu wychowawczego do dnia zakończenia tego urlopu. Rozwiązanie przez pracodawcę umowy w tym czasie jest dopuszczalne tylko w razie ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy, a także gdy zachodzą przyczyny uzasadniające rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika (art. 186¹ kp). Jednak jeżeli pracownik złożyłby wniosek o udzielenie urlopu wychowawczego po otrzymaniu wypowiedzenia, to nie miałby on wpływu na to wypowiedzenie.

Po powrocie z urlopu macierzyńskiego i wychowawczego pracodawca jest zobowiązany dopuścić pracownicę/pracownika do pracy na dotychczasowym stanowisku, a jeżeli nie jest to możliwe, na stanowisku równorzędnym z zajmowanym przed rozpoczęciem urlopu lub na innym stanowisku odpowiadającym jego kwalifikacjom zawodowym. Ochronie w tej sytuacji podlega również wynagrodzenie za pracę, które:

- po urlopie macierzyńskim powinno być w takiej wysokości, w jakiej pracownica otrzymywałaby je, gdyby nie korzystała z urlopu,
- po urlopie wychowawczym powinno być nie niższe od wynagrodzenia za pracę przysługującego pracownikowi w dniu podjęcia pracy na stanowisku zajmowanym przed tym urlopem.

W czasie urlopu wychowawczego pracownik może wykonywać pracę zarobkową, także u innego pracodawcy. Może również podjąć inną działalność, skorzystać z możliwości doksztalania (podjąć studia, odbyć szkolenie itp.). Warunkiem takiego wykorzystania urlopu wychowawczego, jak wyżej opisane, jest to, aby jakakolwiek podjęta praca czy doksztalanie nie wyłączyły możliwości sprawowania osobistej opieki nad dzieckiem.

Z urlopu wychowawczego można zrezygnować w trakcie jego trwania, niezależnie od tego, czy jakąś jego część miałby wykorzystywać drugi z rodziców. Ponadto, warto wiedzieć, że urlop wychowawczy można wykorzystać maksymalnie w 4 częściach.

Pracownik, który jest uprawniony do urlopu wychowawczego może zdecydować się na inną formę wykorzystania tego uprawnienia. Zamiast zrezygnować z zatrudnienia na czas urlopu wychowawczego, może przez czas, w jakim przysługiwałoby mu prawo do urlopu wychowawczego pracować w obniżonym wymiarze czasu pracy (warunkiem jest, aby ten

wymiar nie był niższy od połowy maksymalnego, czyli minimum jest tzw. „pół etatu”). W takiej sytuacji wystarczy złożyć wniosek do pracodawcy, który jest nim związany (nie może odmówić).

Pracownica karmiąca piersią ma prawo do przerwy w pracy na karmienie, a dokładniej do dwóch przerw, w przypadku gdy jej czas pracy przekracza 6 godzin. Natomiast, gdy pracuje mniej niż 6 godzin, to ma jedną przerwę. Czas pojedynczej przerwy wynosi 30 minut, a w przypadku, gdy pracownica ma więcej niż jedno dziecko, to każda z jej przerw na karmienie wydłuża się do 45 minut. Zgodnie z kodeksem pracy, **przerwy na karmienie mogą być na wniosek pracownicy udzielane łącznie**. W praktyce dosyć częstym rozwiązaniem jest udzielanie przerw na karmienie piersią łącznie i takie ich ustalanie w grafiku, że powoduje faktyczne skrócenie czasu pracy o czas odpowiadający czasowi przysługujących przerw.

Inne uprawnienia:

- w okresie ciąży pracownica, bez swojej zgody nie może być delegowana poza miejsce swojej stałej pracy,
- podczas ciąży pracownica nie może być zatrudniona ani w godzinach nadliczbowych ani w porze nocnej. Jeżeli kobieta w była dotychczas zatrudniona w porze nocnej, to pracodawca musi zmienić godziny pracy takiej pracownicy lub przenieść ją na inne stanowisko, a w razie braku takich możliwości musi zwolnić ją od pracy na niezbędny okres czasu (nie spowoduje to pomniejszenia wynagrodzenia).

Opieka nad dzieckiem:

Pracownikowi wychowującemu przynajmniej jedno dziecko w wieku do 14 lat przysługuje w ciągu roku kalendarzowego zwolnienie od pracy na 2 dni, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia.

Rodzic zwolniony od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem otrzymuje prawo do zasiłku z tego tytułu. Zasiłek opiekuńczy przysługuje przez okres zwolnienia od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki, nie dłużej jednak niż przez okres 60 dni w roku kalendarzowym, jeżeli opieka sprawowana jest nad dziećmi do 14 roku życia. Miesięczny zasiłek opiekuńczy wynosi 80% podstawy wymiaru zasiłku.

Pracownik może zostać zwolniony od wykonywania pracy z powodu konieczności osobistego sprawowania opieki nad dzieckiem i uzyskać zasiłek opiekuńczy w następujących sytuacjach:

— na dziecko w wieku do ukończenia 8 lat w przypadku:

- a) nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza,
- b) porodu lub choroby małżonka ubezpieczonego, stale opiekującego się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi sprawowanie opieki,
- c) pobytu małżonka ubezpieczonego, stale opiekującego się dzieckiem, w stacjonarnym zakładzie opieki zdrowotnej;

— na dziecko w wieku do ukończenia 14 lat jeżeli jest chore.

Zasiłek opiekuńczy przysługuje na dzieci własne ubezpieczonego lub jego małżonka oraz dzieci przysposobione, a także dzieci obce przyjęte na wychowanie i utrzymanie.

Wiele z uprawnień wiąże się zarazem z pewnymi obowiązkami, warto o tym pamiętać. Kobieta w ciąży posiada określone w kodeksie pracy przywileje, których respektowania może żądać od pracodawcy. Przy czym pracodawca ma prawo zażądać udokumentowania przez pracownicę faktu bycia w ciąży (czy też w jej określonym stadium), o ile pracownica chce skorzystać z uprawnień z tym faktem związanych. W takiej sytuacji wystarczy przedstawić pracodawcy zaświadczenie od lekarza-ginekologa.

W żadnym innym przypadku pracodawca nie ma prawa żądać od kobiety udzielenia informacji na temat swoich planów macierzyńskich, stanu ciąży, tym bardziej nie może uzależniać od tych okoliczności ustaleń co do kontynuowania, czy też zawarcia z pracownicą umowy o pracę.

5. Rozwód rodziców

Kiedy małżeństwo się rozpada i małżonkowie decydują się na rozwód, decyzja ta ma konsekwencje również dla ich dzieci. Dlatego też sąd może nie orzec rozvodu, jeżeli wskutek niego miałyby ucierpieć dobro wspólnych małoletnich dzieci małżonków.

Jeżeli sąd orzeka rozwód małżonków, którzy mają wspólne małoletnie dziecko, to w wyroku rozwodowym rozstrzyga:

- o władzy rodzicielskiej nad dzieckiem,
- o kontaktach rodziców z dzieckiem,
- o tym, w jakiej wysokości każdy z małżonków obowiązany jest do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka,
- o sposobie korzystania z zajmowanego przez rozwodzających się małżonków mieszkania, jeżeli w chwili rozvodu małżonkowie mieszkają razem. (orzekając o wspólnym mieszkaniu sąd uwzględnia przede wszystkim potrzeby dzieci i małżonka, któremu powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej).

W czasie trwania sprawy rozwodowej nie można wszcząć odrębnego postępowania o alimenty, dotyczącego władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi stron lub o ustalenie kontaktów z dziećmi. W razie złożenia pozwu lub wniosku w takiej sprawie, zostanie on przekazany sądowi, przed którym toczy się sprawa o rozwód.

Jeżeli rodzice po rozwodzie chcą współdziałać w wychowaniu dziecka, sąd może powierzyć im obojgu władzę rodzicielską nad dzieckiem. Wówczas muszą oni przedstawić porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, tak by sąd uznał za zasadne oczekiwanie, że będą współdziałać w sprawach dziecka. Porozumienie to nazywane jest Rodzicielskim Planem Wychowawczym lub Planem Opieki Rodzicielskiej. Aby plan ten mógł zostać przez sąd uwzględniony musi być przede wszystkim zgodny z dobrem dziecka. Porozumienie rozwodzających się rodziców powinno obejmować uzgodnienia co do miejsca zamieszkania dziecka, kontaktów z drugim rodzicem i dalszą rodziną, sposób podejmowania decyzji dotyczących istotnych spraw dziecka, zasad wychowawczych, partycypacji rodziców w kosztach utrzymania dziecka. Przy sporządzaniu planu wychowawczego można skorzystać z pomocy mediatora.

Pamiętaj, że:

„Rodzice przed powzięciem decyzji w ważniejszych sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka powinni je wysłuchać, jeżeli rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na to pozwala, oraz uwzględnić w miarę możliwości jego rozsądne życzenia.”

(art. 95 § 4 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego)

Jeżeli składając pozew o rozwód nie widzisz możliwości współdziałania ze swoim małżonkiem w wychowaniu waszych dzieci, możesz wnioskować o przyznanie Ci władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi i jednocześnie ograniczenie jej Twojemu mężowi/Twojej żonie. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka. Uzasadnieniem dla rozstrzygnięcia sądu w tej sprawie musi być dobro dziecka.

W każdym stanie sprawy o rozwód sąd może skierować małżonków do mediacji w celu ugodowego załatwienia spornych kwestii dotyczących alimentów, sposobu sprawowania władzy rodzicielskiej, kontaktów z dziećmi.

Sąd może skierować was i wasze dziecko na badania do Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Tam psycholog i pedagog przeprowadzą badania mające na celu m.in.:

- ustalenie więzi uczuciowych łączących badane osoby,
- określanie predyspozycji opiekuńczo -wychowawczych rodziców,
- charakterystykę psychologiczną badanych,
- określenie specyfiki wzajemnych relacji wynikających z sytuacji rodzinnych.

Specjaliści z ośrodka przygotowują opinię, którą będzie kierował się sąd orzekając o władzy rodzicielskiej nad waszymi dziećmi.

Pamiętaj, że sąd może zmienić orzeczenie o władzy rodzicielskiej i sposobie jej wykonywania zawarte w wyroku orzekającym rozwód. Jeżeli zmieniły się okoliczności lub wymaga tego dobro dziecka, możesz złożyć wniosek o zmianę zawartego w wyroku rozwodowym orzeczenia o władzy rodzicielskiej i sposobie jej sprawowania.

6. Gdy rodzice nie wychowują dziecka razem - alimenty i kontakty z dzieckiem

Oboje rodzice mają obowiązek ponoszenia kosztów utrzymania dziecka oraz prawo utrzymywania z nim kontaktów. Ten obowiązek i uprawnienie nie zależą od władzy rodzicielskiej. Oznacza to, że również w sytuacji, gdy jedno z rodziców ma ograniczoną przez sąd władzę rodzicielską lub nawet zostało jej pozbawione, nadal ma prawo utrzymywać kontakty z dzieckiem oraz obowiązek łożenia na jego utrzymanie.

Oboje rodzice zobowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie samodzielnie się utrzymać. Obowiązek alimentacyjny obejmuje zarówno osobiste starania o wychowanie dziecka, jak i pokrywanie kosztów jego utrzymania i wychowania. Jeżeli rodzic nie wywiązuje się z obowiązku alimentacyjnego wobec dziecka, można złożyć przeciwko niemu pozew o alimenty.

Wzór 1. Pozew o alimenty

miejsce, data

Sąd Rejonowy w....

Wydział Rodzinny i Nieletnich

Powód: *imię nazwisko dziecka, adres zamieszkania*

reprezentowany przez: *imię i nazwisko, adres zamieszkania przedstawiciela ustawowego*

Pozwany: *imię nazwisko, adres zamieszkania osoby od której domagamy się alimentów*

Wartość przedmiotu sporu: *miesięczna kwota alimentów pomnożona przez 12*

Pozew o alimenty

W imieniu małoletniego powoda, jako jego przedstawiciel ustawowy, wnoszę o:

1. zasądzenie od pozwanego (*imię i nazwisko*) na rzecz powoda (*imię i nazwisko*) tytułem alimentów kwotę zł miesięcznie, płatną z góry do rąk (*imię i nazwisko rodzica reprezentującego dziecko*) do dnia 10 każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w zapłacie którejkolwiek z rat.
2. zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Uzasadnienie

Należy opisać:

- *jakie okoliczności sprawiły, że występujemy z pozwem o alimenty,*
- *określić koszty utrzymania dziecka,*
- *podać kto i w jakiej wysokości dotychczas ponosił te koszty,*
- *określić potrzeby dziecka (również te, których do tej pory nie mogliśmy zaspokoić),*
- *określić możliwości zarobkowe osoby zobowiązanej (stan majątkowy, wykształcenie, gdzie pracuje).*

podpis

Załączniki:

- odpis pozwu
- odpis aktu urodzenia dziecka

Pozew składa się w sądzie rejonowym, wydział rodzinny i nieletnich, w miejscu zamieszkania dziecka lub osoby, od której domagamy się alimentów. W imieniu małoletniego dziecka pozew składa jego przedstawiciel ustawowy, którym zazwyczaj jest drugi z rodziców. Pozew złożyć może także opiekun prawny dziecka. W pozwie należy podać żadaną kwotę alimentów oraz określić wartość przedmiotu sporu – stanowi ją roczna wysokość żądanych alimentów.

W pozwie o alimenty można wnosić o zabezpieczenie roszczeń, np. wnosząc o alimenty wysokości 1.000,00 zł miesięcznie można domagać się, by sąd do czasu wydania wyroku zabezpieczył alimenty w niższej kwocie.

Uzasadnienie dla wysokości alimentów powinny stanowić potrzeby dziecka oraz możliwości zarobkowe i majątkowe osoby zobowiązanej do ich płacenia. Na rozprawie sąd zapyta o koszty utrzymania dziecka, dlatego warto wcześniej przygotować sobie wyliczenie średnich miesięcznych wydatków na dziecko. Oprócz comiesięcznych wydatków na żywność, ubrania, środki higieniczne, leczenie, koszt opiekunki, przedszkola, wydatków szkolnych, opłat związanych z mieszkaniem, należy uwzględnić również koszty wyjazdów wakacyjnych, remontu pokoju dziecka i innych wydatków ponoszonych w skali roku. Jeżeli pewne wydatki mogą budzić wątpliwość, dobrze by było udokumentować je fakturami czy rachunkami. Sąd, orzekając o wysokości alimentów, zbada uzasadnione potrzeby dziecka oraz możliwości zarobkowe rodzica zobowiązanego do alimentacji. Co ważne – możliwości zarobkowe to nie to samo, co faktyczne zarobki. Faktyczny lub wykazywany przez zobowiązanego dochód może znacząco odbiegać od jego możliwości zarobkowych. Badając sprawę, sąd bierze pod uwagę to, czy dana osoba właściwie wykorzystuje swoje siły, środki, wiedzę oraz kwalifikacje, aby uzyskać dochód z wykonywanej pracy. Dlatego też, jeżeli osoba zobowiązana do świadczeń alimentacyjnych bez ważnego powodu zrzekła się prawa majątkowego lub w inny sposób dopuściła do jego utraty albo jeżeli zrzekła się zatrudnienia lub zmieniła je na mniej zyskowne, sąd nie uwzględni wynikłej stąd zmiany przy ustalaniu zakresu świadczeń alimentacyjnych.

Wyплаты alimentów można się domagać do trzech lat wstecz – po takim czasie roszczenia alimentacyjne przedawniają się.

Ojciec nie będący mężem matki zobowiązany jest przyczynić się do pokrycia wydatków związanych z ciążą i porodem oraz kosztów trzymiesięcznego utrzymania matki w okresie porodu. Z ważnych powodów matka może żądać udziału ojca w kosztach swego

utrzymania przez czas dłuższy niż trzy miesiące. Jeżeli wskutek ciąży lub porodu matka poniosła inne konieczne wydatki albo szczególne straty majątkowe, może ona żądać, ażeby ojciec pokrył odpowiednią część tych wydatków lub strat. Roszczenia te przysługują matce także w wypadku, gdy dziecko urodziło się nieżywe.

Matka może żądać, żeby ojciec dziecka jeszcze przed urodzeniem się dziecka wyłożył odpowiednią sumę pieniężną na koszty utrzymania matki przez trzy miesiące w okresie porodu oraz na koszty utrzymania dziecka przez pierwsze trzy miesiące po urodzeniu.

Jeżeli ojcostwo mężczyzny, który nie jest mężem matki, nie zostało ustalone, alimentów można dochodzić tylko jednocześnie z dochodzeniem ustalenia ojcostwa. Składa się wówczas pozew o ustalenie ojcostwa i alimenty.

Jeżeli osoba zobowiązana do płacenia alimentów nie płaci ich w ogóle lub w wyznaczonym terminie, można skierować do komornika wnioski o wszczęcie przeciwko niej egzekucji. Aby sprawą zajął się komornik, alimenty muszą być orzeczone w wyroku sądowym lub uzgodnienie w ugodzie zawartej przed sądem, mediatorem lub notariuszem. Wyrok lub ugoda muszą być zaopatrzone w klauzulę wykonalności - wówczas stają się tytułem wykonawczym, który należy dołączyć do wniosku o egzekucję komorniczą. Komornik, w celu egzekucji alimentów może dokonać zajęcia rachunku bankowego, wynagrodzenia za pracę, renty, emerytury, w ostateczności może zlicytować samochód bądź mieszkanie dłużnika. Egzekucją objęte są wszystkie składniki majątku dłużnika. Jeżeli osoba, od której domagamy się zapłaty alimentów ma również inne zadłużenia, to w pierwszej kolejności egzekwowane od niego sumy powinny zostać przeznaczone na spłatę alimentów.

Egzekucję alimentów komornik powinien potraktować priorytetowo, poza kolejnością, w jakiej wpływają do niego sprawy. W sytuacji, gdyby komornik zaniechał dokonania czynności mających na celu egzekucję alimentów, można złożyć skargę na czynności komornika.

Koszty egzekucji komorniczej ponosi dłużnik, czyli osoba od której ściągamy alimenty.

Uwaga! Jeżeli sprawa zostanie skierowana do komornika, mimo że osoba zobowiązana dobrowolnie świadczy alimenty w wymaganej wysokości i ustalonym terminie, wówczas kosztami egzekucji komorniczej może być obciążona osoba, która bezzasadnie wszczęła egzekucję komorniczą. Zatem jeżeli regularnie płacisz zasądzone lub ustalone w ugodzie alimenty, a pomimo to rozpocznie się przeciwko Tobie egzekucja komornicza, masz prawo

złożyć skargę na czynności komornika i domagać się, by koszty niepotrzebnie wszczętej egzekucji poniosła osoba, która skierowała wniosek do komornika.

Skargę na czynności komornika składa się w Sądzie Rejonowym przy którym działa komornik. Złożenie takiej skargi wiąże się z opłatą w wysokości 100,00 zł. W przypadku, gdy nie jesteś w stanie uiścić tej kwoty bez uszczerbku dla utrzymania siebie i rodziny, możesz łącznie ze skargą złożyć wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.

Istnieje również możliwość by alimenty, bez przeprowadzania postępowania egzekucyjnego, potrącał z wynagrodzenia za pracę pracodawca. Wpłaty alimentów w ten sposób dokonuje się na wniosek osoby, wobec której powinny być świadczone. Powinna ona dostarczyć pracodawcy tytuł wykonawczy (wyrok lub ugodę zaopatrzoną w klauzulę wykonalności).

Jeżeli nie jest możliwe uzyskanie należnych alimentów również przy pomocy komornika, wówczas można się starać o pieniądze z funduszu alimentacyjnego. Wniosek składa się w ośrodku pomocy społecznej na odpowiednim formularzu. Do wniosku należy dołączyć zaświadczenie od komornika o umorzeniu postępowania egzekucyjnego ze względu na jego bezskuteczność. Po złożeniu wniosku o podjęcie działań wobec dłużnika alimentacyjnego, zostanie z nim przeprowadzony wywiad w celu ustalenia jego sytuacji rodzinnej, dochodowej i zawodowej. Jeżeli odmawia on udzielenia informacji, zarejestrowania się w urzędzie pracy bądź przyjęcia propozycji zatrudnienia, starosta może wydać decyzję o zatrzymaniu mu prawa jazdy.

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują, jeżeli dochód rodziny w przeliczeniu na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty 725,00 zł. Świadczenia te są w wysokości bieżąco ustalonych alimentów, jednakże nie wyższej niż 500,00 zł.

Jeżeli nie można wyegzekwować alimentów od ojca lub matki dziecka, można dochodzić alimentów od dalszych członków rodziny – najczęściej będą to dziadkowie. O alimenty od dziadków można się ubiegać również w sytuacji, gdy na dziecko pobierane są pieniądze z funduszu alimentacyjnego, lecz nie wystarczają one na zaspokojenie uzasadnionych potrzeb dziecka.

Gdy zmieniają się potrzeby dziecka lub możliwości zarobkowe osób zobowiązanych do jego alimentacji, można żądać zmiany wysokości świadczeń alimentacyjnych. Można złożyć pozew o podwyższenie lub obniżenie alimentów.

Jeżeli osoba zobowiązana do płacenia alimentów uzna, że jej pełnoletnie dziecko ma możliwości, by samemu się utrzymywać może domagać się przed sądem ustalenia, że

obowiązek ten ustał. Rodzice mogą uchylić się od świadczeń alimentacyjnych względem dziecka pełnoletniego, jeżeli są one połączone z nadmiernym dla nich uszczerbkiem lub jeżeli dziecko nie dokłada starań w celu uzyskania możliwości samodzielnego utrzymania się.

Rodzice nie mogą uchylić się od obowiązku alimentacyjnego względem małoletniego dziecka. Rodzic powinien dzielić się z dzieckiem nawet skromnym dochodem. Uporczywe niepłacenie alimentów jest przestępstwem (art. 209 kodeksu karnego). W celu ścigania jego sprawcy należy sprawę zgłosić policji lub prokuratorowi. Wniosek o ściganie może złożyć osoba pokrzywdzona lub organ pomocy społecznej. Jeżeli osobie pokrzywdzonej przyznano świadczenie z funduszu alimentacyjnego, ściganie sprawcy odbywa się z urzędu.

Kontakty z dzieckiem

Jeżeli związek rodziców rozpadł się, nie wychowują oni dziecka razem, mieszkają osobno, to dziecko zazwyczaj stale mieszka u jednego z rodziców. W takiej sytuacji rodzice powinni wspólnie określić sposób utrzymywania kontaktów dziecka z drugim z rodziców. Mogą to omówić lub podpisać pisemne porozumienie w tej kwestii.

Prawo do kontaktów z dzieckiem przysługuje rodzicom również wtedy, gdy dziecko nie przebywa u żadnego z rodziców, a pieczę nad nim sprawuje opiekun lub gdy zostało umieszczone w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

W sytuacji, gdy istnieje jakaś przeszkoda we wzajemnych kontaktach rodzica z dzieckiem, np. jedno z rodziców swoim zachowaniem utrudnia te kontakty, można żądać sądowego ich uregulowania.

Należy wówczas złożyć w sądzie opiekuńczym w miejscu zamieszkania dziecka wniosek o uregulowanie kontaktów z dzieckiem.

Wzór 2. Wniosek o uregulowanie kontaktów z dzieckiem

Imię, nazwisko Adres	miejsce, data
Sąd Rejonowy w Zielonej Górze Wydział III Rodzinny i Nieletnich	
Wnioskodawca: Imię i nazwisko, adres zamieszkania	
Uczestnik postępowania: Imię i nazwisko, adres zamieszkania	
Wniosek o uregulowanie kontaktów z dzieckiem	
Wnoszę o:	
1) uregulowanie kontaktów wnioskodawcy (<i>imię i nazwisko</i>) z małoletnią/ małoletnim córką/synem(<i>imię i nazwisko</i>) ur. (<i>data urodzenia</i>) w ten sposób, że: <i>(należy podać jak często oraz w jakich dniach, godzinach i miejscu kontakty te będą miały miejsce, należy podać również jak kontakty z dzieckiem będą wyglądały w okresie ferii, wakacji, świąt)</i>	
2) zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawcy kosztów postępowania.	
Uzasadnienie	
<i>(należy podać z jakich przyczyn nie dochodzi do kontaktów z dzieckiem, wiek dziecka oraz określić jakie relacje panują między dzieckiem a rodzicem, z którym mają zostać uregulowane kontakty. Należy również dokładnie określić gdzie i kiedy kontakty mają się odbywać, w obecności czy też bez obecności rodzica bezpośrednio sprawującego władzę rodzicielską nad dzieckiem i wskazać powody, dla których mają się odbywać we wskazany sposób).</i>	
podpis	
Załączniki:	
1) odpis wniosku;	
2) odpis skrócony aktu urodzenia dziecka,	
3) kserokopia wyroku rozwodowego.	

Sądowego uregulowania kontaktów mogą się domagać również inne bliskie dziecku osoby: rodzeństwo, dziadkowie, powinowaci w linii prostej, a także inne osoby, które sprawowały przez dłuższy czas pieczę nad dzieckiem.

Sąd opiekuńczy, w celu zapewnienia wykonywania kontaktów, może w szczególności: –zobowiązać osobę uprawnioną do kontaktu z dzieckiem lub osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, do pokrycia kosztów podróży i pobytu dziecka lub także osoby towarzyszącej dziecku, w tym kosztów powrotu do miejsca stałego pobytu,

–zobowiązać osobę, pod której pieczę dziecko pozostaje, do złożenia na rachunek depozytowy sądu odpowiedniej kwoty pieniężnej w celu pokrycia wydatków uprawnionego związanych z wykonywaniem kontaktu na wypadek niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez osobę zobowiązaną obowiązków wynikających z postanowienia o kontaktach.

Kontakty rodzica z dzieckiem mogą być ograniczone tylko w wyjątkowych sytuacjach, gdy utrzymywanie osobistych kontaktów rodziców z dzieckiem zagraża jego życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu bądź wpływa demoralizująco na dziecko.

Sąd może wówczas w szczególności:

- zakazać spotykania się z dzieckiem,
- zakazać zabierania dziecka poza miejsce jego stałego pobytu,
- zezwolić na spotkanie się z dzieckiem tylko w obecności drugiego z rodziców albo opiekuna, kuratora sądowego lub innej osoby wskazanej przez sąd,
- ograniczyć kontakty do określonych sposobów porozumiewania się na odległość,
- zakazać porozumiewania się na odległość.

W sytuacji gdy kontakty dziecka drugim rodzicem poważnie zagrażają dobru dziecka, możemy wystąpić do sądu z wnioskiem o zakazanie osobistej styczności z dzieckiem.

Sąd opiekuńczy, orzekając w sprawie kontaktów z dzieckiem, może zobowiązać rodziców do określonego postępowania, w szczególności skierować ich do placówek lub specjalistów zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń.

Jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd może zmienić wcześniejsze rozstrzygnięcie w sprawie kontaktów.

7. Małoletni rodzice

Jeżeli zostaniesz mamą lub tatą przed ukończeniem 18 roku życia, to aż do osiągnięcia pełnoletniości nie będzie przysługiwać Ci władza rodzicielska, tzn. prawa i obowiązki związane z wychowywaniem dziecka. Jako niepełnoletni sami pozostajecie pod władzą rodzicielską Waszych rodziców, zatem nie możecie nabyć prawa do podejmowania decyzji w imieniu własnego dziecka. Niepełnoletni rodzice powinni jednak uczestniczyć w sprawowaniu bieżącej pieczy nad osobą dziecka i w jego wychowaniu, chyba że sąd opiekuńczy ze względu na dobro dziecka postanowi inaczej.

Władza rodzicielska waszych rodziców nad wami nie rozciąga się na wasze dziecko. Ponieważ w momencie urodzenia dziecka przez niepełnoletnią matkę nikt nie ma władzy rodzicielskiej nad jej dzieckiem, musi zostać ustanowiony opiekun dla dziecka. Do czasu uzyskania przez rodziców dziecka pełnoletniości, jego opiekunami mogą zostać dziadkowie, jednak nie dzieje się to automatycznie. Opiekuna prawnego dla dziecka musi ustanowić sąd rodzinny. Opiekun może zostać ustanowiony na wniosek, np. osoby, która chce pełnić tę funkcję. Od wniosku nie jest pobierana opłata sądowa.

Pamiętaj, że to opiekun prawny będzie reprezentował dziecko we wszystkich sprawach. W praktyce oznacza to m. in., że wszystkie świadczenia pieniężne, np. zasiłek rodzinny, becikowe, otrzyma opiekun prawny, a nie małaletnia matka. Opiekun prawny może domagać się alimentów na dziecko od rodziców dziecka, a w przypadku, gdy oboje są małaletni – od dziadków.

Jeżeli dziecko urodziła niepełnoletnia matka, ale jego ojciec jest pełnoletni tzn. skończył już 18 lat, to również on nie nabywa automatycznie władzy rodzicielskiej. Aby władze tę uzyskać musiałby uznać dziecko. Do uznania dziecka potrzebna jest jednak zgoda matki. Niepełnoletnia matka nie może takiej zgody udzielić, bo ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych. Zatem aby pełnoletni ojciec dziecka urodzonego przez niepełnoletnią matkę, mógł zostać ojcem tego dziecka w świetle prawa oraz nabyć władzę rodzicielską nad nim, musi złożyć w sądzie wniosek o ustalenie ojcostwa. W postępowaniu wezmą udział rodzice małaletniej matki, jako jej przedstawiciele ustawowi oraz dziecko, które reprezentować będzie kurator ustanowiony przez sąd. Jeżeli tą drogą ojciec uzyska władzę rodzicielską nad dzieckiem, będzie on jedynym opiekunem prawnym dziecka, do czasu osiągnięcia przez matkę dziecka pełnoletniości.

Jeżeli dziewczyna ukończyła lat 16 (a jej chłopak lat 18) sąd rodzinny może wydać zgodę na zawarcie przez nich związku małżeńskiego. Jeżeli weźmiecie ślub, staniesz się z mocy prawa osobą pełnoletnią i uzyskasz władzę rodzicielską nad swoim dzieckiem. Nie utracisz tego nawet w razie unieważnienia małżeństwa.

Postępowanie przed sądem w sprawie udzielenia zgody na zawarcie małżeństwa osobie niepełnoletniej wszczyna się wyłącznie na jej wniosek. Powinna ona w sądzie rejonowym – wydział rodzinny i nieletnich, złożyć wniosek o udzielenie zezwolenia na zawarcie małżeństwa. Uczestnikami postępowania będą rodzice i partner wnioskodawczyni. Zostaną oni przed sądem przesłuchani. Sąd zbada czy zawarcie małżeństwa będzie zgodne z dobrem założonej rodziny i czy istnieją ważne powody do zawarcia małżeństwa (np. ciąża).

Niepełnoletnia, niezamężna matka dziecka, mimo braku pełnej zdolności do czynności prawnych, może zgłosić urodzenie dziecka w Urzędzie Stanu Cywilnego. Nie może jednak udzielić zgody na uznanie ojcostwa przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego. Jeśli matka dziecka nie jest pełnoletnia (nie ma skończonych 18 lat ani nie jest mężatką), to dziecko będzie miało w akcie urodzenia wpisane jej nazwisko panięńskie. Aby nadać dziecku nazwisko ojca potrzebne jest sądowe ustalenie ojcostwa.

Jeżeli zaszłaś w ciążę będąc uczennicą, Twoja szkoła ma obowiązek udzielić Ci w ciąży urlopu oraz innej pomocy niezbędnej do ukończenia edukacji, w miarę możliwości nie powodując opóźnień w zaliczaniu przedmiotów. Jeżeli ciąża, poród lub połóg powoduje niemożność zaliczenia w terminie egzaminów ważnych dla ciągłości nauki, szkoła zobowiązana jest do wyznaczenia dodatkowego terminu egzaminu - dogodnego dla Ciebie - ale w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy.

W pewnych okolicznościach możesz zdecydować się na przerwanie ciąży. W Polsce jest ono dopuszczalne w trzech przypadkach:

- 1) ciąża stanowi zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej,
- 2) badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu,
- 3) zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego.

W dwóch pierwszych sytuacjach, lekarz musi stwierdzić, że zachodzą podane okoliczności zdrowotne. Natomiast podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego musi stwierdzić prokurator. Czynem zabronionym jest m. in. gwałt,

podejmowanie stosunków seksualnych z osobą poniżej 15 roku życia, kazirodztwo, czyli współżycie osób blisko spokrewnionych, np. rodzica z dzieckiem.

Jeżeli małaletnia ciężarna ma ukończone 13 lat, to do przerwania ciąży wymagana jest pisemna zgoda jej oraz jej przedstawiciela ustawowego (rodziców lub opiekuna). W razie braku zgody przedstawiciela ustawowego, do przerwania ciąży wymagana jest zgoda sądu. W przypadku małaletniej poniżej 13 roku życia wymagana jest zgoda sądu opiekuńczego, a małaletnia ma prawo do wyrażenia własnej opinii.

Jeżeli zdecydujesz się urodzić i wychowywać dziecko, a z pewnych powodów nie możesz nadal mieszkać w domu rodzinnym, możesz skorzystać ze schronienia w domu dla matek z małaletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Ze schronienia takiego może skorzystać również samotny ojciec. W domu tym będziesz mogła pozostać aż do czasu, kiedy będziesz w stanie uzyskać samodzielność.

Możesz również zdecydować się na urodzenie dziecka i pozostawienie go zaraz po porodzie w szpitalu. Należy wówczas złożyć pisemną zgodę na pozostawienie dziecka, żeby jego sytuacja prawna była jasna. Potrzebne będą również dane osobowe matki, w celu wystawienia aktu urodzenia dziecka. Zgłoszenia urodzenia dziecka w Urzędzie Stanu Cywilnego dokona szpital. Jeżeli pozostawisz dziecko nie dopełniając tych formalności, bardzo utrudni to procedury adopcyjne. Zgodę na oddanie dziecka do adopcji będziesz musiała wyrazić przed sądem opiekuńczym. Nie można tego zrobić wcześniej niż po 6 tygodniach od urodzenia się dziecka. Szczegółowe informacje i pomoc możesz uzyskać w ośrodku adopcyjnym.

8. Gdy zabraknie rodziców...

Rodzice są zobowiązani do zapewnienia swojemu dziecku opieki. Jeśli warunek ten nie może być spełniony z różnych przyczyn, czy to śmierci czy też złego funkcjonowania rodziny lub małości rodziców, dziecku należy zapewnić opiekę w innej formie.

Opiekę nad dzieckiem ustanawia sąd opiekuńczy przy sądzie rejonowym odpowiednim do miejsca pobytu małoletniego, niezwłocznie kiedy tylko dowie się o takiej potrzebie. Jednocześnie, każdy obywatel jest zobowiązany powiadamiać sąd, jeśli zna sytuację, w której sąd mógłby interweniować.

Osoba, którą sąd zobowiąże do opieki nie może bez ważnej przyczyny jej zaniechać. Wskazane jest, aby dla dobra dziecka opiekunem była w miarę możliwości osoba bliska, a najlepiej spokrewniona z nim. Opiekunem może być jedna osoba, a jeśli opieka ma być wspólna, osoby podejmujące się jej muszą być małżeństwem. Nie jest możliwe pełnienie opieki przez osoby pozostające w konkubinacie. W miarę jak jest to możliwe, opiekę nad rodzeństwem powierza się jednemu opiekunowi.

Sąd, wydając decyzję, bierze pod uwagę przede wszystkim dobro dziecka, a także w pierwszej kolejności wolę wyrażoną przez rodziców dziecka. Konsultuje się też z małoletnim i w miarę możliwości uwzględnia jego zdanie.

Działalność opiekuna rozpoczyna się w momencie wydania postanowienia sądu. Opiekun składa przyrzeczenie przed sądem, który w późniejszym czasie sprawuje bezpośrednią kontrolę nad działalnością opiekuna. Opiekun jest także zobowiązany do konsultacji z sądem w razie konieczności podjęcia ważnych decyzji dotyczących dziecka.

Ponieważ opiekun, oprócz zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i niezbędnej pomocy, zarządza także jego majątkiem, zobowiązany jest on bezpośrednio po nadaniu opieki do sporządzenia spisu posiadanych przez małoletniego rzeczy i do przedstawienia go sądowi. Dodatkowo, składa przynajmniej raz w roku sprawozdanie z przebiegu procesu opieki, jak i rachunki z wydatków z majątku małoletniego.

Opieka ustaje w momencie uzyskania przez dziecko pełnoletniości lub w momencie przywrócenia praw rodzicielskich naturalnym opiekunom.

W wyjątkowych okolicznościach sąd może zwolnić z opieki wcześniej niż zaistnieją powyższe sytuacje. Wtedy ustala się kolejnego opiekuna.

Po ustaniu opieki opiekun, w terminie do trzech miesięcy, musi złożyć przed sądem końcowe sprawozdanie ze sprawowanej opieki i oddać na ręce podopiecznego lub jego nowego opiekuna majątek dziecka.

Innym sposobem zapewnienia dziecku opieki jest stworzenie mu rodziny zastępczej. Istnieją następujące rodzaje rodzin zastępczych:

- spokrewnione z dzieckiem
- niespokrewnione z dzieckiem
- zawodowe niespokrewnione z dzieckiem:
 - a. wielodzietne
 - b. specjalistyczne
 - c. o charakterze pogotowia rodzinnego

Pierwsza grupa to rodziny zastępcze, gdzie opieka spoczywa na członkach rodziny małoletniego np. dziadkach lub rodzeństwie. Druga grupa to rodziny, gdzie osoby sprawujące opiekę w świetle prawa są obce dla dziecka. W trzeciej grupie znajdują się rodziny, gdzie pełniona opieka jest swego rodzaju zawodem opiekunów. Są oni zatrudniani przez instytucje i pobierają wynagrodzenie z tytułu pracy. W rodzinie niespokrewnionej wielodzietnej przebywa nie mniej niż troje a nie więcej niż sześcioro dzieci – chyba że jest to rodzeństwo, wtedy liczebność rodziny może być zwiększona. W rodzinie niespokrewnionej specjalistycznej umieszczane są dzieci z różnego rodzaju dysfunkcjami i dzieci niedostosowane społecznie. W rodzinie takiej nie może przebywać więcej niż troje dzieci.

Rodziny o charakterze pogotowia rodzinnego tworzone są dla dzieci, których sytuacja rodzinna zostaje nagle zaburzona i zagrożone jest ich bezpieczeństwo. W rodzinie tej nie może przebywać więcej niż troje dzieci. Pobyt trwa do czasu, gdy sytuacja rodzinna zostanie unormowana, jednak nie dłużej niż 12 miesięcy – w szczególnych przypadkach pobyt przedłuża się o kolejne trzy miesiące. Rodzinie nie wolno odmówić przyjęcia dziecka doprowadzonego przez policję, jeśli nie ukończyło ono dziesięciu lat. W sytuacji doprowadzenia dziecka przez policję, rodzina w ciągu 24 godzin zobowiązana jest powiadomić sąd opiekuńczy i Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, które podejmie kroki w celu wyjaśnienia sytuacji.

Jeśli chcesz pełnić funkcje rodziny zastępczej, należy zgłosić się do ośrodka adopcyjno – opiekuńczego. Tam psychologowie i pedagodzy sprawdzą Twoje predyspozycje osobowe do pełnienia takiej roli, a także przeszkolą i zapoznają z zasadami tworzenia rodziny i bycia rodzicem zastępczym.

Rodzicem zastępczym nie może zostać każdy. Kandydaci muszą spełniać pewne warunki:

- muszą mieszkać na terenie Polski,
- muszą posiadać pełnię praw obywatelskich,
- ich władza rodzicielska nie jest ograniczona ani zawieszona, i nigdy nie byli jej pozbawieni,
- wywiązują się z obowiązku sprawowania opieki nad osobami, które pod ich opieką pozostają,
- nie chorują na chorobę uniemożliwiającą opiekę,
- „dają rękojmię należytego wykonywania zadań rodziny zastępczej” i otrzymały pozytywną opinię Ośrodka Pomocy Społecznej,
- posiadają odpowiednie warunki mieszkaniowe.

Dodatkowo, osoby będące rodziną zastępczą nie mogą łączyć tej funkcji z prowadzeniem placówki rodzinnej. W czasie doboru podopiecznych uwzględnia się również:

- odpowiednią różnicę wieku między opiekunem a podopiecznym,
- poziom wieku i rozwoju dziecka i odpowiadające mu przygotowanie i predyspozycje kandydata,
- „zasadę nierozłączania rodzeństwa” i jeśli to możliwe opinię dziecka.

Osoby chcące prowadzić rodzinę zastępczą zawodową niespokrewnioną muszą przejść odpowiednie kursy i uzyskać pozytywną opinię Ośrodka Pomocy Społecznej. Za swoją pracę pobierają wynagrodzenie na podstawie umowy zawieranej ze starostą. Jeśli rodziną zastępczą tworzy małżeństwo, wynagrodzenie pobiera tylko jeden z małżonków.

Adopcja (przysposobienie) - w Polsce przewiduje się trzy rodzaje adopcji:

- przysposobienie niepełne,
- przysposobienie pełne,
- przysposobienie całkowite.

Na mocy pierwszego z nich powstają więzi rodzinno prawne między dzieckiem a przysposabiającymi, jednak nie tworzą się takie więzi między dzieckiem a dalszą rodziną przysposabiającego. Jednocześnie nie wygasają dotychczasowe więzi między dzieckiem a dalszą rodziną naturalną. Jest to rodzaj adopcji bardzo rzadki i stosowany w przypadku dzieci starszych.

Drugi rodzaj przysposobienia powoduje ustanie stosunków rodzinno-prawnych z rodziną naturalną. Dziecko zostaje włączone w nową rodzinę. Ten rodzaj adopcji stosuje się wobec dzieci, których rodzice w drodze sądowej wyrazili zgodę na adopcję ze wskazaniem osoby mającej przysposobić dziecko, lub też jeśli rodzice dziecka zostali całkowicie pozbawieni władzy rodzicielskiej.

Sytuacja trzecia dotyczy przysposobienia, gdy rodzice dziecka wyrazili zgodę na adopcję bez wskazania osoby przysposabiającej. W przypadku adopcji całkowitej dziecku zostaje zmieniony akt urodzenia, a stary przestaje obowiązywać. Przysposobienia tego nie można rozerwać, obowiązuje całe życie.

Przysposabiający musi mieć pełną zdolność do czynności prawnych.

Przyjmuje się, że różnica wieku między dzieckiem a przysposabiającym nie powinna być większa niż 40 lat.

Rodzina chętna przysposobić dziecko powinna zgłosić się do ośrodka opiekuńczo-adopcyjnego. Jeśli spełnia wymagane warunki, przejdzie szereg badań i kursów, a następnie zostanie dopasowana do dziecka.

Warunki jakie należy spełnić, aby móc stać się rodzicem adopcyjnym:

- pełna zdolność czynności prawnych,
- zaświadczenie lekarskie o zdrowiu psychicznym i fizycznym,
- odpowiedni wiek,
- odpowiednie warunki materialne i mieszkaniowe,
- niekaralność,
- osoba nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej, lub władza ta nie była zawieszona ani ograniczona,
- minimalny staż małżeński to 5 lat (w przypadku przysposobienia przez małżeństwo).

Przysposobienie dziecka następuje przed sądem. Kiedy zostaje orzeczone, przysposobiany i przysposabiający stają się rodziną. Mogą korzystać z praw przysługujących każdej polskiej rodzinie.

Pamiętaj! Prawo poznania swoich rodziców jest jednym z praw człowieka.

9. Majątek i zarobki dziecka

Osoba niepełnoletnia może posiadać majątek, nie może jednak nim zarządzać. Kodeks rodzinny i opiekuńczy nakłada na rodziców obowiązek zarządu majątkiem dziecka i czyni z niego element władzy rodzicielskiej. Dziecko może otrzymać majątek w wyniku dziedziczenia, darowizny, uzyskania odszkodowania i innych okoliczności.

Zgodnie z art. 101 kodeksu rodzinnego i opiekuńczego:

"Rodzice obowiązani są sprawować z należytą starannością zarząd majątkiem dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską".

Rodzice nie są jednak w zarządzaniu majątkiem dziecka samodzielni. Mogą wykonywać czynności zwykłego zarządu, czyli na bieżąco wykonywać czynności związane z funkcjonowaniem majątku dziecka i zmierzające do jego utrzymania. W przypadku, gdy dziecko jest właścicielem nieruchomości, do czynności zwykłego zarządu będą należały naprawy, remonty, wynajem lokalu itp.

Na dokonanie wielu czynności związanych z majątkiem dziecka potrzebna jest jednak zgoda sądu opiekuńczego. Są to tzw. czynności przekraczające zwykły zarząd, np. sprzedaż nieruchomości, obciążenie jej hipoteką. Ich dokonanie bez zgody sądu sprawia, że będą nieważne. Nadzór sądu opiekuńczego ma na celu ochronę interesów majątkowych dziecka.

Nie potrzeba zgody sądu na nieodpłatne przyjęcie składników majątku przez dziecko. Oznacza to, że sąd opiekuńczy nie musi wyrażać zgody np. na przyjęcie darowizny lub spadku przez dziecko. Jednak w sytuacji, gdy darowizna wiązałaby się z jakimś zobowiązaniem, np. służebnością wobec darczyńcy, konieczna będzie zgoda sądu. Tak samo w sytuacji, gdy rodzice chcieliby złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku przez dziecko.

Osoba małoletnia dziedziczy z dobrodziejstwem inwentarza, to znaczy, że w przypadku gdy spadek zawiera długi, dziedziczone są one tylko do wysokości aktywów wystarczających do spłacenia tych długów. Może się jednak zdarzyć, że rzecz lub nieruchomość przekazana w spadku dziecku wymagałaby dużych nakładów, a nie przynosiłaby zysku. Aby odrzucić taki kłopotliwy spadek w imieniu dziecka, rodzice także potrzebują zgody sądu. Czynnościami przekraczającymi zwykły zarząd, a zatem wymagającymi zgody sądu są również zniesienie współwłasności, gdy dziecko jest współwłaścicielem nieruchomości, czy zawarcie ugody w sprawie o dział spadku.

Aby otrzymać zgodę sądu w takich sytuacjach rodzice powinni złożyć do sądu

opiekuńczego w miejscu zamieszkania dziecka wnioski o wydanie zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka.

Sąd w takich sytuacjach zawsze bada, czy zamierzona przez rodziców czynność jest zgodna z interesem dziecka i czy przysporzy mu korzyści. Składając zatem wniosek o wyrażenie zgody, będziemy musieli uzasadnić, że czynność ta ma na celu osiągnięcie korzyści dla dziecka. Sąd udziela zezwolenia na wniosek jednego z rodziców, po wysłuchaniu drugiego. Zezwolenie nie jest jednoznaczne z nakazem dokonania określonej czynności. Rodzice, mimo uzyskania zezwolenia, mogą nie dokonać czynności.

Są pewne sytuacje, w których rodzice nie mogą reprezentować dziecka w sprawowaniu zarządu jego majątkiem. Zachodzi to na przykład wówczas, gdy darczyńca w umowie darowizny zastrzegł, że przedmioty, które przekazuje małoletniemu nie będą objęte zarządem sprawowanym przez rodziców (to samo zastrzec można również w testamencie). W takich wypadkach, spadkobierca lub darczyńca mogą wyznaczyć osobę, która będzie sprawować zarząd uzyskanymi przez dziecko składnikami majątku. Jeżeli jednak spadkodawca lub darczyńca wykluczy rodziców z zarządu majątkiem dziecka, a nie wyznaczy innego zarządcy, wówczas sąd opiekuńczy wyznaczy kuratora do zarządu majątkiem dziecka.

Sąd wyznaczy również takiego kuratora, gdy dobro dziecka, w sferze majątkowej, jest zagrożone. Takie sytuacje mogą np. zachodzić, gdy:

- w sprawie o dział spadku spadkobiercami są zarówno dzieci, jak i rodzice i zachodzi kolizja interesów między nimi,
- rodzice nie sprawują zarządu z należytą starannością, w związku z czym majątek dziecka ulega uszczupleniu,
- rodzice z powodu braku kwalifikacji nie są w stanie zarządzać majątkiem dziecka, np. gdy jest to przedsiębiorstwo.

Kurator, w zależności od postanowienia sądu, może całkowicie zastąpić rodziców w zarządzaniu majątkiem dziecka, bądź zarządzać tylko niektórymi składnikami tego majątku.

Do wykonywania czynności przekraczających zwykły zarząd majątkiem dziecka kurator również będzie potrzebował zgody sądu. Zatem nie jest tak, że ustanowienie kuratora sprawi, że nie trzeba się będzie zwracać do sądu o zgodę na wykonanie czynności przekraczających zwykły zarząd majątkiem dziecka.

Sąd może, zarówno kuratorowi jak i rodzicom, nakazać sporządzenie inwentarza

majątku dziecka. Może również określić wartość, do której rodzice lub dziecko co roku mogliby rozporządzać przedmiotami i pieniędzmi bez zezwolenia sądu.

Jeżeli majątek dziecka przynosi dochód, powinien on być przede wszystkim przeznaczony na utrzymanie i wychowanie dziecka oraz jego rodzeństwa, które wychowuje się razem z nim. Nadwyżka może być wykorzystana na pokrycie innych uzasadnionych potrzeb rodziny. Wynika to z zasady, że członkowie rodziny mają prawo do życia na równej stopie. Z tego też względu posiadanie przez dziecko majątku, przynoszącego dochody zwalnia rodziców z obowiązku alimentacyjnego wobec tego dziecka. Nie zwalnia ich jednak z obowiązku dbania o rozwój fizyczny i duchowy dziecka.

Po osiągnięciu przez dziecko pełnoletniości rodzice zobowiązani są oddać mu majątek, którym w jego imieniu zarządzali.

Zarząd sprawowany przez rodziców nie obejmuje zarobku dziecka ani przedmiotów oddanych mu do swobodnego użytku.

Osoby małoletnie, które ukończyły 16 rok życia mogą podejmować pracę i zarabiać pieniądze. Młodociany pracownik (w wieku od 16 do 18 lat) może być zatrudniony tylko w celu przygotowania zawodowego lub przy pracach lekkich. Konstytucja RP oraz kodeks pracy zabraniają stałego zatrudniania dzieci, które nie ukończyły 16 roku życia. Wykonywanie pracy lub innych zajęć zarobkowych przez dziecko w młodszym wieku jest dozwolone wyłącznie na rzecz podmiotu prowadzącego działalność kulturalną, artystyczną, sportową lub reklamową i wymaga uprzedniej zgody przedstawiciela ustawowego lub opiekuna tego dziecka, a także zezwolenia inspektora pracy.

Zarobionymi pieniędzmi dziecko może samodzielnie dysponować. Z zasady nie potrzebuje do tego zgody rodziców, ani sądu. Z sytuacją, gdy dziecko samodzielnie wydaje zarobione przez siebie pieniądze mogą się wiązać pewne zagrożenia. Gdy dziecko wydaje je w szkodliwy dla siebie sposób lub marnotrawi, rodzic może zwrócić się do sądu opiekuńczego o wydanie postanowienia określającego sposób dysponowania osiąganymi środkami. Sąd może np. upoważnić rodzica do pobierania wynagrodzenia dziecka i wydawania tylko części tego wynagrodzenia do swobodnego użytku.

Dziecko, które ma dochody z własnej pracy, powinno przyczyniać się do pokrywania kosztów utrzymania rodziny, jeżeli mieszka u rodziców.

Należy pamiętać, że dochody osób małoletnich również podlegają opodatkowaniu. W celu rozliczenia z Urzędem Skarbowym dochody małoletnich dzieci, z wyjątkiem dochodów z ich pracy, stypendiów oraz dochodów z przedmiotów oddanych im do

swobodnego użytku, dolicza się do dochodów rodziców, chyba że rodzicom nie przysługuje prawo pobierania pożytków ze źródeł przychodów dzieci. Dochody z pracy małoletniego nie podlegają doliczeniu do dochodów rodziców. Opodatkowanie ich ciąży na osobie małoletniej. Wówczas rodzic, składając w imieniu małoletniego dziecka odrębne zeznanie podatkowe, wpisuje imię i nazwisko dziecka oraz podpisuje druk PIT za dziecko w jego imieniu.

10. Wyjazd z dzieckiem za granicę

Aby wyjechać za granicę dziecko będzie potrzebowało własnego paszportu lub dowodu osobistego.

Jeśli wybieracie się do kraju należącego do Unii Europejskiej, wystarczy wyrobić dziecku dowód osobisty. W przypadku dzieci poniżej 13 lat, matka i ojciec, w towarzystwie dziecka muszą stawić się osobiście w odpowiednim wydziale urzędu (miejskiego/gminy). Dziecko, które ukończyło 5 lat musi być obecne przy składaniu wniosku. Może stawić się również jeden z rodziców wraz z pisemną zgodą drugiego poświadczoną za zgodność podpisu przez organ gminy lub notariusza. W przypadku dzieci, które ukończyły 13 lat, przy składaniu wniosku może być obecny tylko jeden rodzic. Przy składaniu wniosku należy przedstawić skrócony odpis aktu urodzenia, chyba że akt urodzenia znajduje się w tym samym urzędzie, w którym składamy wniosek. Dziecko do ukończenia 13 roku życia nie składa podpisu. Dowód może odebrać jedno z rodziców, a jeżeli dziecko ukończyło 13 lat, również ono samo.

Jeśli planujesz wyjazd poza Unię Europejską, dziecko musi mieć własny paszport. W imieniu małoletniego wniosek o wydanie dokumentu paszportowego składają rodzice wspólnie, chyba że na podstawie orzeczenia sądu jeden z rodziców został pozbawiony władzy rodzicielskiej lub władza ta została mu ograniczona. Możliwe jest złożenie wniosku przez jednego z rodziców przy przedstawieniu pisemnej zgody drugiego z rodziców, poświadczonej za zgodność podpisu przez organ paszportowy lub notariusza. Dziecko, które ukończyło 5 lat musi być obecne przy składaniu wniosku. Gotowy dokument odbierają rodzice, chyba że dziecko ma ukończone 13 lat. Wtedy jego obecność jest wymagana w urzędzie paszportowym.

Jeżeli jeden z rodziców wraz z dzieckiem znajduje się za granicą i zaistnieje potrzeba wydania tam dziecku paszportu może on być wydany za zgodą tylko jednego z rodziców. Warunkiem jest to, że uzyskanie zgody drugiego z rodziców jest niemożliwe lub znacznie utrudnione, a za wydaniem paszportu bez zgody drugiego rodzica przemawia dobro małoletniego. W przypadku gdy małoletni przebywa za granicą bez opieki rodziców, paszport tymczasowy może być wydany bez ich zgody.

Zgody obojga rodziców wymaga również wniosek o wydanie wizy – w sytuacji jeżeli wybieracie się do kraju, do którego wyjazd wymaga wizy.

Wyjazd dziecka za granicę należy do tzw. istotnych spraw dziecka. Wymagane więc jest, aby obydwój rodzice podjęli decyzję w tym zakresie, chyba że:

- jedno z rodziców nie żyje,
- jest pozbawione władzy rodzicielskiej,
- ma ograniczoną władzę rodzicielską (a zakres jej wykonywania nie obejmuje podejmowania decyzji w kwestii wyjazdów dziecka za granicę),
- ojcostwo ojca niebędącego mężem matki nie zostało ustalone.

Poza powyższymi przypadkami, konieczne jest, aby rodzice wspólnie zgodzili się na wyjazd dziecka. Dotyczy to zarówno wyjazdu na stałe, jak i wyrobienia paszportu, czy też jednorazowego wyjazdu. Sam fakt wyrażenia zgody przez jednego z rodziców na wyrobienie paszportu dziecku nie jest równoznaczny z wyrażeniem zgody na wyjazd dziecka na stałe za granicę. Istotne jest, aby rodzic wyjeżdżający z dzieckiem za granicę posiadał dowód na wyrażenie zgody przez drugiego rodzica. Zgody takiej można udzielić nawet w formie aktu notarialnego.

Jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom, to o istotnych sprawach dziecka rodzice rozstrzygają wspólnie, nawet jeżeli dziecko mieszka tylko z jednym z rodziców. W przypadku braku zgodności stanowisk rodziców lub niemożności uzyskania zgody jednego z nich, zgodę na wydanie dokumentu paszportowego zastępuje orzeczenie sądu rodzinnego.

Każde z rodziców może zwrócić się do sądu rodzinnego o rozstrzygnięcie w takiej sprawie. Sąd orzeka mając na uwadze dobro dziecka. Sądem właściwym jest sąd rejonowy miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka, wydział rodzinny.

Wzór 3. Wniosek o rozstrzygnięcie w istotnych sprawach dziecka

miejsowość, data
Sąd Rejonowy w
Wydział Rodzinny i Nieletnich
Wnioskodawca: (imię, nazwisko, adres)
Uczestnik postępowania: (imię, nazwisk, adres) – będzie nim najczęściej drugi rodzic
WNIOSEK O ROZSTRZYGNIECIE W ISTOTNYCH SPRAWACH DZIECKA
Wnoszę o:
zezwozenie na wystąpienie z wnioskiem o paszport małoletniego (imię, nazwisko, data urodzenia) /zezwozenie na wyjazd małoletniego (imię, nazwisko, data urodzenia) za granicę
UZASADNIENIE
<i>(należy podać okoliczności faktyczne i dowody na ich poparcie)</i>
Załączniki:
1. skrócony odpis aktu urodzenia,
2. odpis wniosku.

Ze względu na obowiązek meldunkowy, w razie wyjazdu za granicę na okres dłuższy niż 3 miesiące należy zgłosić swój wyjazd oraz powrót właściwemu ze względu na miejsce pobytu stałego organowi gminy. Trzeba to zrobić najpóźniej w dniu opuszczenia dotychczasowego miejsca pobytu. Dodatkowo jeszcze należy w gminie zgłosić na piśmie informację o tym, do jakiego kraju wyjeżdżasz i na jak długo, a jeżeli znasz miejsce swojego pobytu za granicą, to należy je również podać. Warto dopełnić tych formalności w swoim interesie, ponieważ gdyby właściciel mieszkania chciał wszcząć postępowanie o ymeldowanie osoby, która wyjechała za granicę, to gmina powiadomi ją o tym i będzie mogła bronić się przed wymeldowaniem z urzędu. Natomiast po powrocie z zagranicy należy zgłosić w gminie swój powrót najpóźniej przed upływem czwartej doby, licząc od dnia powrotu.

Europejska Karta Ubezpieczenia Zdrowotnego - przed wyjazdem zadbaj również o opiekę medyczną dla dziecka podczas podróży. Osoby, które są ubezpieczone w Narodowym Funduszu Zdrowia mają prawo do bezpłatnych świadczeń w krajach Unii Europejskiej oraz Norwegii, Islandii, Liechtensteinie i Szwajcarii. W celu skorzystania z tych świadczeń należy posiadać Europejską Kartę Ubezpieczenia Zdrowotnego (EKUZ). Kartę można uzyskać w oddziale Narodowego Funduszu Zdrowia właściwym ze względu na miejsce zamieszkania. Składając wniosek o wydanie Karty trzeba przedstawić dowód ubezpieczenia zdrowotnego dziecka. Jeżeli dziecko się uczy, trzeba przedstawić także jego legitymację szkolną. Wydanie karty jest bezpłatne. Każda osoba ubezpieczona, także członek rodziny, otrzymuje własną Kartę.

Karta uprawnia do korzystania w innych państwach z opieki tylko tych placówek, które działają w ramach powszechnego systemu ochrony zdrowia. Za leczenie prywatne pacjent musi zapłacić we własnym zakresie. W większości państw także placówki, działające w ramach powszechnego systemu ochrony zdrowia, pobierają pewne opłaty od ubezpieczonych. EKUZ nie zwalnia z poniesienia tych kosztów. Szczegółowe informacje o opłatach obowiązujących w kraju pobytu uzyskasz w siedzibie oddziału NFZ lub na stronach internetowych NFZ.

W razie jakichkolwiek trudności w trakcie pobytu za granicą, po pomoc można zgłosić się do polskiego konsulatu, a w razie braku takiej placówki – do konsulatu innego kraju Unii Europejskiej.

11. Gdy w rodzinie dzieje się źle...

Władza rodzicielska to przede wszystkim obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad dzieckiem i jego majątkiem, a także do wychowania dziecka z poszanowaniem jego godności i praw. Rodzice wychowują dziecko pozostające pod ich władzą rodzicielską i kierują nim. Obowiązani są troszczyć się o fizyczny i duchowy rozwój dziecka i przygotowywać je należycie do pracy dla dobra społeczeństwa, odpowiednio do jego uzdolnień. Rodzice, przed powzięciem decyzji w ważniejszych sprawach dotyczących osoby lub majątku dziecka, powinni je wysłuchać, jeżeli rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na to pozwala, oraz uwzględnić, w miarę możliwości, jego rozsądne życzenia. Władza rodzicielska powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny.

Dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską aż do pełnoletniości i winno w tym czasie rodzicom posłuszeństwo, a w sprawach, w których może samodzielnie podejmować decyzje i składać oświadczenia woli, powinno wysłuchać opinii i zaleceń rodziców formułowanych dla jego dobra.

Generalnie władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom. Są jednak sytuacje, kiedy dla dobra dziecka, sąd rodzinny może orzec o zawieszeniu, ograniczeniu lub pozbawieniu władzy rodzicielskiej jednego lub obojga rodziców.

Sąd opiekuńczy może zawiesić władzę rodzicielską w razie przemijającej przeszkody w jej wykonywaniu lub pozbawić jej rodziców, jeżeli nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody albo jeżeli rodzice nadużywają władzy rodzicielskiej lub w sposób rażąco zaniedbują swe obowiązki względem dziecka.

Sąd może pozbawić rodziców władzy rodzicielskiej, jeżeli mimo udzielonej pomocy nie ustały przyczyny, z powodu których sąd opiekuńczy zarządził umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej, a w szczególności, gdy rodzice trwale nie interesują się dzieckiem. W razie ustania przyczyny, która była podstawą pozbawienia władzy rodzicielskiej, sąd może ją przywrócić.

Wśród nieprawidłowości mogących dotknąć funkcjonowania rodziny należy wymienić przede wszystkim przemoc w rodzinie, czyli przemoc stosowaną w relacjach między najbliższymi osobami, między małżonkami, między rodzicami a dziećmi. Przemoc zawsze polega na naruszeniu, przy czym najczęściej jest to naruszenie: nietykalności fizycznej,

godności osobistej, intymności, obowiązku opieki ze strony osób bliskich (tzw. przemoc przez zaniedbanie).

Z przemocą wiążą się różnego rodzaju konsekwencje. Podstawową jest wyrządzenie krzywdy innej osobie, a także sobie, gdyż niszczy relacje z tą osobą. Natomiast w razie ujawnienia przestępstwa, należy się liczyć z potępieniem i utratą zaufania otoczenia. Poza tym z przemocą wiąże się odpowiedzialność karna, gdyż wszelkie rodzaje szeroko rozumianej przemocy są przestępstwem.

Do podstawowych typów przestępstw przeciwko rodzinie i opiece należą:

- znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub nad inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny (art. 207 kodeksu karnego),
- rozpijanie małoletniego poprzez dostarczanie mu napoju alkoholowego, ułatwianie jego spożycia lub nakłanianie do spożycia (art. 208 kodeksu karnego),
- łamanie obowiązku alimentacji (tzw. uporczywa niealimentacja) (art. 209 kodeksu karnego),
- porzucenie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny przez osobę, na której ciąży obowiązek troszczenia się o małoletniego albo osobę nieporadną (art. 210 kodeksu karnego),
- uprowadzenie lub zatrzymanie małoletniego poniżej lat 15 albo osoby nieporadnej ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny – wbrew woli osób zobowiązanych do opieki lub nadzoru nad takimi osobami (art. 211 kodeksu karnego).

Kary za wyżej wymienione przestępstwa są zróżnicowane co do formy i dolegliwości, niemniej w przypadku popełnienia choćby jednego z tych przestępstw sąd karny może orzec karę pozbawienia wolności.

W sytuacji, w której mamy pewność albo przynajmniej poważne podejrzenie, że w jakiejś rodzinie może dziać się coś złego, nie powinniśmy być bierni. Wiele aktów prawnych nakłada na obywateli tzw. społeczny obowiązek denuncjacji. Kodeks postępowania karnego traktuje o nim najszerzej, stanowiąc, że każdy dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub policję (art. 304 § 1 kpk). Natomiast zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego, na każdej osobie, która wie o zdarzeniu stanowiącym podstawę podjęcia działań przez sąd z urzędu, ciąży obowiązek zawiadomienia o tym sądu opiekuńczego (wydział rodzinny i nieletnich sądu

rejonowego). Zawiadomiony sąd podejmie odpowiednie działania w celu weryfikacji zgłoszenia i rozwiązania problemowej sytuacji. Jednym z pierwszych działań sądu może być zarządzenie przeprowadzenia wywiadu środowiskowego przez kuratora sądowego.

Sąd opiekuńczy może:

- zobowiązać rodziców oraz małoletniego do określonego postępowania lub skierować rodziców do placówek albo specjalistów zajmujących się terapią rodzinną, poradnictwem lub świadczących rodzinie inną stosowną pomoc z jednoczesnym wskazaniem sposobu kontroli wykonania wydanych zarządzeń,
- określić, jakie czynności nie mogą być przez rodziców dokonywane bez zezwolenia sądu, albo poddać rodziców innym ograniczeniom, jakim podlega opiekun,
- poddać wykonywanie władzy rodzicielskiej stałemu nadzorowi kuratora sądowego,
- skierować małoletniego do organizacji lub instytucji powołanej do przygotowania zawodowego albo do innej placówki sprawującej częściową pieczę nad dziećmi,
- zarządzić umieszczenie małoletniego w rodzinie zastępczej albo w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Ustawa z 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie obliguje osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstwa z użyciem przemocy wobec członków rodziny do niezwłocznego zawiadomienia organów ścigania.

Ponadto, każdy kto stwierdzi istnienie okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, w szczególności:

- naruszanie zasad współżycia społecznego,
- popełnienie czynu zabronionego,
- systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego,
- używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia,
- uprawianie nierządu,
- włóczęgostwo,
- udział w grupach przestępczych

ma społeczny obowiązek odpowiedniego przeciwdziałania temu, a przede wszystkim zawiadomienia o tym rodziców lub opiekuna nieletniego, szkoły, sądu rodzinnego, policji lub innego właściwego organu. Obowiązek ten nakłada na nas Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Jak widać, wiele aktów prawnych nakłada społeczny obowiązek zawiadomienia odpowiednich organów o przestępstwie (lub jego podejrzeniu). Z faktu, iż jest to obowiązek „społeczny” wynika, że jego zaniechanie nie jest podstawą stosowania sankcji karnych. Wynika to nie z małej wagi takiego zaniechania, ale raczej z trudności udowodnienia takiego zaniechania w wielu sytuacjach.

To, że świadek przestępstwa, np. przemocy w rodzinie nie zawiadomi o tym sądu, czy prokuratury lub policji może spowodować eskalację przemocy (np. bezkarność daje sprawcy poczucie pewności siebie i wręcz zachęca go do kontynuowania swoich zachowań). Każdy, kto jest świadkiem przemocy w rodzinie lub innych patologicznych zjawisk (np. alkoholizmu) sam decyduje, czy godzi się na istnienie takiej patologii i szerzenie krzywdy, czy chce przyczynić się do zmiany negatywnych zjawisk. Nie chodzi tu tylko o karanie, ale przede wszystkim o „danie szansy rodzinie”. Brak reakcji na przemoc i inne niekorzystne zjawiska w rodzinie odbierają członkom tej rodziny szansę na normalne życie. Nie można być obojętnym, szczególnie gdy ofiarami patologii są najmłodszy, bezbronni ludzie, którzy sami nie są w stanie lub boją się prosić o pomoc.

Warto pamiętać, że zgłoszenia można dokonać również anonimowo. Wynika to z tego, że sąd opiekuńczy w pewnych sytuacjach może działać z urzędu (chodzi o zagrożenie dziecka). Także prokurator, po otrzymaniu anonimowego doniesienia o popełnieniu przestępstwa może wszcząć czynności wyjaśniające w celu sprawdzenia okoliczności zgłoszonych w anonimie. Trzeba mieć na uwadze, że zgłoszenie anonimowe może zostać uznane za mało wiarygodne, ale jeśli stoi się przed wyborem nie reagować wcale lub dokonać anonimowego zgłoszenia z opisem swoich podejrzeń dotyczących zagrożeń w rodzinie, to zawsze lepiej wybrać to pierwsze.

Wzór 4. Zawiadomienie do sądu opiekuńczego o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu

..... <i>(imię, nazwisko i adres osoby zgłaszającej)</i> <i>(miejscowość i data sporządzenia zgłoszenia)</i>
Do Sądu Rejonowego Wydział Rodzinny i Nieletnich w <i>(sąd opiekuńczy miejsca zamieszkania osoby, której postępowanie ma dotyczyć, bądź każdy, najlepiej najbliższy, sąd opiekuńczy)</i>	
<p>Niniejszym zawiadamiam, że</p> <p><i>w tym miejscu należy wskazać z imienia i nazwiska osoby, wobec których zachodzi podejrzenie, że ich zachowanie zagraża bezpieczeństwu członków ich rodziny, należy również podać miejsce zamieszkania tych osób. Warto postarać się uprawdopodobnić w opisie to, że rzeczywiście dzieje się coś złego, przy czym powinno się podać rzetelnie jedynie prawdziwe fakty, które miały miejsce.</i></p>	
..... <i>(podpis zawiadamiającego)</i>	

Pomocy w sytuacji kryzysu w rodzinie można szukać w następujących instytucjach:

- Specjalistyczny Ośrodek Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie. W województwie lubuskim taki ośrodek znajduje się przy ul. Okrzei 39 w Gorzowie Wielkopolskim.
- Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie. W niektórych z nich można skorzystać z darmowego poradnictwa prawnego oraz wsparcia psychologa. Każde PCPR realizuje zadania powiatu z zakresu pomocy rodzinie.

- Szeroko rozumianą ochroną praw dziecka zajmuje się w Polsce także Rzecznik Praw Dziecka. W ramach jego działalności funkcjonuje tzw. dziecięcy telefon zaufania: 0 800 12 12 12 - od poniedziałku do piątku od godziny 8.15 do 20.00 (informacja o telefonie jest ze strony Rzecznika Praw Dziecka).
- Gminne Komisje rozwiązywania problemów alkoholowych – często przyczyną przemocy w rodzinie, utraty pracy, a nawet rozpadu rodziny jest nadużywanie alkoholu oraz choroba alkoholizmu. W każdej gminie działa taka komisja, ma ona na celu zarówno profilaktykę, jak i pomoc osobom poszkodowanym przez alkohol. Wachlarz działań takich komisji jest dosyć duży, zawiera m.in. działania socjoterapeutyczne, różne formy pomocy dla dzieci (np. prowadzenie zajęć edukacyjnych).
- Istnieje możliwość poddania rodziny nadzorowi kuratora sądowego. Może tak się stać na podstawie zarządzenia sądu rodzinnego.

(Adresy organizacji i instytucji pomocowych znajdują się w aneksie na końcu broszury).

12. Indeks – wzory pism

Wzór 1. Pozew o alimenty.....	36
Wzór 2. Wniosek o uregulowanie kontaktów z dzieckiem.....	41
Wzór 3. Wniosek o rozstrzygnięcie w istotnych sprawach dziecka.....	56
Wzór 4. Zawiadomienie do sądu opiekuńczego o zdarzeniu uzasadniającym wszczęcie postępowania z urzędu.....	62

13. Aneks – lista organizacji i instytucji pomocowych

WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE		
L.p.	Nazwa	Zakres wsparcia
1.	<p>Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka</p> <p>ul. Piaskowa 9e, 65-204 Zielona Góra</p> <p>tel./fax (0-68) 324-49-00,</p> <p>tel. zaufania (0-68) 328-08-63</p> <p>e-mail: tkopd@poczta.onet.pl</p> <p>www.tkopd.pl</p>	<p>Realizowane usługi:</p> <p>Pomoc psychologiczna</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomoc socjalna (praca socjalna) - pomoc prawna - psychoterapia - grupy wsparcia - hostel - żywność, odzież-okazjonalnie. <p>Problemy w jakich udzielana jest pomoc:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konflikty rodzinne - samobójstwa - przemoc domowa - agresja - przemoc seksualna - wykorzystywanie seksualne dzieci - utraty okołoporodowe - telefon zaufania, mediacje, problemy alkoholowe.
2.	<p>Koło Naukowe Studencka Poradnia Prawna Uniwersytet Europejski Viadrina we Franfurcie/Słubicach</p> <p>ul. Kościuszki 1/153, 69-100 Słubice</p> <p>tel. (0-95) 759-24-69</p> <p>e-mail: spp@euv-frankfurt-o.de</p> <p>www.sppcp.ovh.org</p>	<p>Realizowane usługi: udzielanie porad prawnych których celem jest wyjaśnienie istotnych okoliczności oraz wskazanie możliwych dróg postępowania w sprawie.</p> <p>Porady prawne udzielane są wyłącznie na piśmie.</p> <p>Klient sam podejmuje decyzję o nadaniu biegu swojej sprawie.</p>
3.	<p>Regionalny Ośrodek Społeczno–Zawodowy i Obywatelski w Gorzowie Wielkopolskim</p> <p>Agenda Stowarzyszenia Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna</p> <p>ul. Słoneczna 63, 66-400 Gorzów Wielkopolski</p> <p>tel. (0-95) 72-25-440,</p> <p>fax (0-95) 720-14-75</p> <p>e-mail: biuro@bratkrystyn.pl</p> <p>www.bratkrystyn.pl ,</p>	<p>Realizowane usługi:</p> <ul style="list-style-type: none"> -udzielanie informacji o różnych formach, instytucjach i świadczeniach pomocy społecznej; -wsparcie psychologiczne; -pomoc w sprawach z zakresu m.in. prawa rodzinnego, cywilnego, karnego, lokalowego, podatkowego i pracy; -pomoc w sprawach urzędowych i obywatelskich; -pomoc w pisaniu pism użytkowych i urzędowych (podań, próśb, odwołań, cv, listów motywacyjnych, itd);

	www.obywatel.bratkrystyn.pl	
4.	<p>Ośrodek Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przepęstwem. Lubuskie Stowarzyszenie na Rzecz Kobiet BABA ul. Plac Matejki 3a, 65-056 Zielona Góra tel. (0-68) 454-92-32 www.baba.org.pl</p>	<p>Realizowane usługi: - pomoc prawna i obywatelska w zakresie świadczeń społecznych, niepełnosprawności, rent i emerytur, alimentacji, pracy i bezrobocia, wsparcie merytoryczne w zakresie postępowań cywilnych i karnych, pomoc psychologiczna.</p>
5.	<p>Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Gorzowie Wielkopolskim ul. Okrzei 39, 66-400 Gorzów Wlkp. Tel. (Pogotowie Kryzysowe) – (0-95) 7 214 215 Fax 95 7 214 679 E-mail: pomoc@oik.pl www.oik.pl</p>	<p>Realizowane usługi: - pomoc psychologiczna - pomoc socjalna (praca socjalna) - pomoc prawna - psychoterapia - grupy wsparcia - hostel - psychoprofilaktyka, interwencje środowiskowe</p> <p>Problemy w jakich udzielana jest pomoc:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konflikty rodzinne - samobójstwa - przemoc domowa - agresja - przemoc seksualna - wykorzystywanie seksualne dzieci - utraty okołoporodowe - bezrobocie - wypadki, katastrofy
6.	<p>Ośrodek Interwencji Kryzysowej w Żarach Okrzei 70a, 68-200 Żary Tel. (0-68) 470-14-44</p>	<p>Realizowane usługi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pomoc psychologiczna - pomoc socjalna (praca socjalna) - pomoc prawna - pomoc medyczna - psychoterapia <p>problemy w jakich udzielana jest pomoc:</p> <ul style="list-style-type: none"> - konflikty rodzinne - samobójstwa - przemoc domowa - agresja - przemoc seksualna - wykorzystywanie seksualne dzieci - utraty okołoporodowe - bezrobocie - wypadki, katastrofy

7.	POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE	Do najważniejszych zadań PCPR należy:
	PCPR Drezdenko, ul. Kościuszki 31, 66 – 530 Drezdenko telefon: 095 – 7637041, 095 – 7637042, 095 – 7637031 fax: 095 – 7621247 e-mail: cpr@pro.onet.pl http://drezdenko.pcpr.info	- zapewnienie opieki i wychowania dzieciom pozbawionym opieki rodziców (między innymi poprzez kierowanie ich do placówek opiekuńczo – wychowawczych oraz organizowanie opieki w rodzinach zastępczych) - przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie oraz pokrywanie wydatków - umieszczanie skierowanych osób w domu pomocy społecznej
	PCPR Gorzów Wielkopolski ul. Pankiewicza 5-7 66-400 Gorzów Wlkp. Telefon: 0-95 733 04 58 Fax: 0-95 733 04 59 Email: pcpr@powiatgorzowski.pl	- przyznawanie pomocy na kontynuowaniem nauki osobom opuszczającym niektóre typy placówek opiekuńczo-wychowawczych, schroniska, zakłady poprawcze i rodziny zastępcze,
	PCPR Krosno Odrzańskie ul. Piastów 10B, 66-600 Krosno Odrzańskie Telefon/Fax: 0-68 383 02 02 Email: pcpr_pomost@krosno-odrz.pl	- pomoc w integracji ze środowiskiem osób opuszczających niektóre rodzaje placówek opiekuńczo-wychowawczych, resocjalizacyjnych, zakłady dla nieletnich i rodziny zastępcze, - organizowanie i prowadzenie specjalistycznego poradnictwa,
	PCPR Międzyrzecz ul. Przemysłowa 2, 66-300 Międzyrzecz Telefony: 095 7428470, 095 7428471, 095 7428472 Fax: 095 7428471 E-mail: pcpr@powiat-międzyrzecki.pl www.pcpr-międzyrzecz.info	Ponadto: - przyznawanie świadczeń w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych finansowanych ze środków PFRON (w szczególności: turnusy rehabilitacyjne, likwidacja barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, sport, rekreacja, kultura i turystyka osób niepełnosprawnych, pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej lub rolniczej, dofinansowanie do kredytu bankowego zaciągniętego przez osobę niepełnosprawną na kontynuowanie działalności gospodarczej, zwrot pracodawcy kosztów poniesionych w związku z przystosowaniem tworzonych lub istniejących stanowisk pracy dla osób niepełnosprawnych).
	PCPR Nowa Sól ul. Piłsudskiego 65, 67-100 Nowa Sól Telefon: 0-68 457 43 30 Fax: 0-68 457 43 31 Email: pcpr@powiat-nowosolski.pl http://pcprnowasol.w.interia.pl/	
	PCPR Sulęcín ul. Lipowa 18a, 69-200 Sulęcín Tel. 95 755 0743 lub 95 755 5243 wew. 70 Fax: 0-95 755 55 57 Email: pcpr_sulecin@op.pl www.pcprsulecin.pl	
	PCPR Świebodzin ul. Żaków , 66-200 Świebodzin Telefon/Fax: 0-68 475 53 50 do 53	

<p>Email: pcpr_swieb@wp.pl</p>	<p>PCPR Słubice Ul. Sienkiewicza 28, 69-100 Słubice</p> <p>tel. 095 758 21 40 fax. 095 758 84 04 e-mail: info@centrumslubice.pl www.centrumslubice.pl</p>	
	<p>PCPR Wschowa Pl. Kosynierów 1c, Wschowa 67-400</p> <p>tel. 0-65 540 17 58, 540 17 59 Fax. 065 540 17 59 e-mail: pcprwschowa@o2.pl www.pcprwschowa.pl</p>	
	<p>PCPR Żagań ul. Śląska 1, 68-100 Żagań</p> <p>Tel. (68) 477 77 71 do 78, 477 77 95, 477 77 96 Fax: (68) 477 77 74 e-mail: pcprzagan@o2.pl</p>	
	<p>PCPR Żary ul. Artylerzystów 6, 68-200 Żary</p> <p>tel. 068 363 06 80 fax 068 363 06 88 e-mail: pcpr_zary@poczta.fm www.pcpr.powiatzarski.pl</p>	

Adresy instytucji i organizacji ogólnopolskich

Rzecznik Praw Obywatelskich Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
 Aleja Solidarności 77
 00 - 090 Warszawa
 centrala (+ 48) 22 55 17 700
 fax. (+ 48) 22 827 64 53
 e-mail rzecznik@rpo.gov.pl
www.rpo.gov.pl

Rzecznik Praw Dziecka
 Biuro Rzecznika Praw Dziecka
 ul. Śniadeckich 10
 00-656 Warszawa
 Telefon (22) 696 55 45

Fax (22) 629 60 79
E-mail: rpd@brpd.gov.pl
www.brpd.gov.pl

Fundacja Dzieci Niczyje
ul. Walecznych 59
03-926 Warszawa
Biuro Fundacji Dzieci Niczyje
ul. Katowicka 31
03-932 Warszawa
tel./ faks: +48 22 616 02 68, +48 22 616 03 14
e-mail: fdn@fdn.pl
www.fdn.pl

Fundacja Kidprotect.pl
ul. Dzielna 21/83
01-029 Warszawa
tel./fax: (0-22) 636 73 04
e-mail: fundacja@kidprotect.pl
www.kidprotect.pl

Fundacja MaMa
ul. Madalińskiego 21/35
02-513 Warszawa
(22) 822 02 56, 0-503 046 317
e-mail: sylwia@fundacjamama.pl
www.fundacjamama.pl

Komitet Ochrony Praw Dziecka
ul. Hoża 27 a lok. 5, III piętro
00-521 Warszawa
tel. 22/ 626-94-19
fax 22/ 745-71-80
e-mail: kopd@kopd.pl
www.kopd.pl

Stowarzyszenie na Rzecz Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
"Niebieska Linia"
ul. Żurawia 16/20, 00-515 Warszawa
tel. 022 499-37-33
strona www: www.niebieskaLinia.org
e-mail: info@niebieskaLinia.org
www.niebieskaLinia.org

Związek Biur Porad Obywatelskich
ul. Śniadeckich 12/16 lok.17
00-656 Warszawa
tel: (+4822) 622 55 54
tel/fax: (+4822) 622 55 53
e-mail: zbpo@zbpo.org.pl
www.zbpo.org.pl

Poradnicze portale internetowe:

- www.dziecipodochrona.pl
- www.dzieckokrzywdzone.pl
- www.dzieckoswiadek.pl
- www.familylaw.pl
- www.rodzina.sos.pl
- www.wstroneojca.pl
- www.zobacz-uslysz-powiedz.pl

Biuro Porad Obywatelskich w Zielonej Górze

Poradnictwo obywatelskie jest metodą wspierania osób w poszukiwaniu rozwiązań ich problemów poprzez udzielanie porad i informacji o prawach i obowiązkach obywatela w dziedzinach określonych w ofercie usług Biura Porad Obywatelskich (BPO).

BPO udziela porad w sprawach:

- mieszkaniowych,
- rodzinnych,
- świadczeń socjalnych,
- świadczeń z ubezpieczenia społecznego,
- zatrudnienia i bezrobocia.

BPO udzielają informacji w sprawach z kategorii:

- imigracja/ repatriacja,
- finanse,
- niepełnosprawność,
- obywatel a instytucja,
- pozbawienie wolności,
- spadki,
- sprawy konsumenckie,
- stosunki międzyludzkie,
- własność

Porada obywatelska polega na:

- wyszukaniu w posiadanych zasobach informacyjnych różnych możliwości rozwiązania problemu
- przedstawieniu klientowi możliwych rozwiązań i ich konsekwencji

Informacja obywatelska polega na:

- wskazaniu specjalisty, instytucji lub organizacji właściwej do załatwienia sprawy,
- wyjaśnieniu obowiązującego trybu postępowania i podstawowych pojęć,
- wskazaniu przepisów mających zastosowanie w sytuacji klienta.
- wsparciu klienta w dokonaniu wyboru sposobu postępowania z poszanowaniem jego samodzielności w podejmowaniu decyzji
- w razie potrzeby sporządzeniu wspólnie z klientem planu działania

Porady udzielane są w BPO przy Alei Niepodległości 7a/3 (obok Teatru Lubuskiego) w Zielonej Górze w następujących godzinach:

Pon., wt., śr. – 12⁰⁰ - 16⁰⁰

Czw., pt. – 9⁰⁰ - 13⁰⁰

Porady udzielane są również listownie i za pomocą poczty elektronicznej. Listy prosimy wysyłać na adres: Biuro Porad Obywatelskich, al. Niepodległości 7a/3, 65-048 Zielona Góra, a e-mail: bpo@civis-sum.org.pl.

Zapraszamy wszystkie osoby poszukujące informacji o przysługujących im prawach.

